Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, …ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…921 оной …гһээ гарана | №137 (16660) | 1984 оной июниин 15, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

…У. ЧЕРНЕНКЫН «ПРАВДА» ГАЗЕТЫН …СУУДАЛНУУДТА ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУД

…хан Лондондо капи-…гүрэнүүдэй хүтэлбэри-…алга боложо үнгэрөө. …аар, энэ уулзалгын …болон удхые юугээр …айнаб?

…«долооной» ээлжээтэ уул-…ическа гол шухала … хаража үзэхын тула …байгаа хэбэртэй. Теэд … түрүүн политикын … зүбшэһэн байха юм. …дондо баталан абта-…үүд гэршэлжэ үгэнэ.

…ТО-гай май һарада … дээрэхидэл адли, эб …уратай, буу зэбсэ-…одо ядерна зэбсэгүү-…доошолуулха хүсэлтэй …йгээр олон мянган … байха. Дахинаа хөө-…хай Советскэ Союз-…эбэртэй уряагай үгэ-… соностоо. Тиигэбэ-…нгүүдынь, эдэ уряа-…шье бодото хэрэгүү-…аагүй байһаниинь ха-…эдэ иимэ юумэн бо-…

…бари тон ойлгосотой, …ерикан хэблэл үдэр-…уужа байнхай. Энэ … президентын һунгал-…й бодомжонууд бо-…

… гүнзэгы удхань гэ-…ой» зүблөөндэ хабаа-…үү байдал һуларуул-… хүряаха ба эб най-… асуудалнуудта тон …дуримүүдые үгэ дуу-… байха юм. Эдээнээ …ула имагтал үгэ ан-…лдөөн тухай хэлэхэ … Тиихэдээ Баруун Ев-…ронуудай газар дай-… шэнэ ракетэнүүдэй …айнууд болгохо яба-… нюухые һэдэнэ ха …ото байдалынь хара-…дые тараан тодхол-…илашагүй байһан зан-… США-гай захир-…эшэ мэдүүлээ бэлэй. …лан, хөөрэлдөөнүү-… боломжонууд улам …дана, ядерна буу …жээ доошолуулха …д тойбо бүри ехээр … гэжэ Вашингтондо-… бусад ниислэлнүүд-…байна ёһотой. Совет-…эй союзнигууд тээ-…шэнэ ядерна ракетэ-…эн тодхоод, тэрэл зуураа хөөрэлдөөнүүдые хэе гэжэ уряалха гээшэ—энэмнай политическэ хоёр ондоо зан гаргаһан ябадал болоно бэшэ аал?

Үгэ андалдаан хэрэгтэй гү, хөөрэлдөөнүүд хэрэгтэй гү? Үсэгэлдэршье, мүнөөдэршье манай харюу нэгэн—хэрэгтэй. Тиихэдээ үнэн зүб, залан сэхэ хөөрэлдөөнүүд хэрэгтэй. Тиимэ хөөрэлдөөнүүдтэ бидэ хэзээдэшье бэлэмди.

Ядерна буу зэбсэгүүдые гүн ехээр хороохо тухай дурадхалнуудые Советскэ Союз оруулһан юм. Тэдэнние бэелүүлгэ хэнэйшье аша туһада хохидол ушаруулхагүй байгаа. Хөөрэлдөөнүүдэй талаар эрид эрилтэ табижа, һаад ушаруулһан эрхэ байдалые американ талын усадхаһан сагтал, хөөрэлдөөнүүдэй столдо һуужа, эдэ асуудалнуудые гүнзэгыгөөр хаража үзэхөөр бидэ хэзээдэшье бэлэн байдагбди. Энэ талаар США-гай болон тэрэнэй союзнигуудай хараа бодолдо болоһон бодото һайн алхамууд манай талаһаа ёһотой харюугүйгөөр үлэхэгүй байха.

Урда урдаһаа хараһан сэрэгэй хүсэнүүдэй хэмжээе бодотоор бага болголгодо, уласхоорондын ажабайдалһаа хүсэ хэрэглэлгэ болон хүсөөрөө занаха ябадалые үгы хэлгэдэ туһа хүргэхэ хэмжээнүүдэй бүхэли комплексын талаар үгээ ойлголсолго түйлаха хэмжээнүүдые Советскэ Союз дурадхана. Эдэ дурадхалнууд мэдээжэ ха юм.

Жэшээ болгон, замбуулинай дайдые сэрэгэй талаар хэрэглэхэ ябадалые зайсуулан сараха асуудалые онсолон тэмдэглэжэ болоно. Энээнэй тон шухала байһые бүхы дэлхэй мэдэрнэ бшуу. Энэ гол шухала асуудалые яажа шиидхэхэб гэһэн манай дурадхалнууд Вашингтондо стол дээрэнь хэбтэнэ. Теэд тэдэ энэ асуудалые шиидхэхэ дурагүй, үнгэрхэдөө тэрэнние зүбшэн хэлсэхэ хүсэлгүй байна ха юм. Юрэнхы дээрэнь харахада, Американ захиргаанда гансал өөһэдынь дээрэлхүү хараа бодол таарана хэбэртэй. Тэрэнэй гол удхань гэхэдэ, замбуулинда хүнэй ухаан бодолдо ороогүй, шэнэ буу зэбсэгүүдые гаргаха, тиигэжэ сэрэгэй талаар яажашье һаань булюу байдалтай болохые һэдэнэ ха юм. Энэ тон шухала асуудалай талаар даамгай хөөрэлдөөнүүдые хэхэ гэһэн харюугай хүсэл эрмэлзэлые, энээнһээ гадна үгээ ойлголсохо арга бэдэрхэ ябадалые бидэ хэранагүйбди. Хөөрэлдөөнэй туһа нэмэри тухай хооһон хөөрэлдөөнүүдээр энэ баримтые халхалжа, нюужа шадахагүй байха.

Бидэ США-да, тэдэнэй союзнигуудта үнэн сэхэ иимэ уряатайгаар хандаһабди: эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгын өөрынгөө хубитые бодото хэрэгүүдээр батадхаха, хүсэрхэлгын, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ түшэглэдэг политикын аша үрэгүй байһые мэдэрхэ, гансал хооһон үгөөрөө бэшэ, харин бодото хөөрэлдөө хэхээр бэлэн байһанаа харуулха саг хүрэжэ ерээ. Тиихэдээ хүн түрэлтэнэй ерээдүйн дулдыдаха асуудалнуудые али алиндаа аша үрэтэйгөөр шиидхэхэ хөөрэлдөөн тухай хэлэгдэнэ. Советскэ Союз энээндэ гүйсэд дүүрэнээр бэлэн гээшэ.

Асуудал. «Уласхоорондын терроризм» тухай асуудалай Лондондохи зүблөөн дээрэ табигдаһаниие ямараар сэгнэжэ болохоб?

Харюу. Лондондо энэ асуудалнуудые тад ондоогоор хараа. Ямар нэгэн техническэ ябуулганууд тухай хөөрэлдэһэн байха юм. Харин гол шухаланууд тухайнь хэлсээн болоогүй. Энэмнай зорюута хэһэн ябадал болоно.

Бүхы дэлхэйн хаража байхада, гэмтэ хюдалганууд хэгдэдэг байна бшуу. Багашье, дундуурьшье, ехэшье хэмжээгээр, ганса гансаараа, бүлэг бүлэгөөрөө, үнгэрхэдөө зарим гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үргэн ехэ хабаадалгатайгаар тэрэ сэхэ хэгдэдэг байха юм. Гренадада иимэ юумэн болоо, Ливанда баһал иимэ байгаа, харин мүнөө Никарагуада иимэ байдал ушаранхай. Гэбэшье, «долооной» зүблөөн дээрэ эдэ бүгэдэн тушаа юундэб даа нэгэшье үгэ хэлэгдээгүй. Худалаар хэлээ хадаа, ехээр хэлэһэниинь дээрэ гэжэ шиидхээ бэшэ аал даа.

Элдэб янзын хюдалгануудай гаралгые Советскэ Союз буруушаадаг байгаа, байнашье гээшэ. Тиимэһээ бусад гүрэнүүд болон арадуудтай хэрэгээ ябуулгын онол арга болгожо, терроризмые шэлэн абаһан Холбоото Штадуудай политикые бидэ эрид шууд буруушаанабди.

«Гүрэнэй терроризм» бэелүүлжэ байһан хүнүүд, Лондондохи зүблөөн дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, «демократическа баялигууд» тухай деклараци соносхохо эрхэгүй байха зэргэтэй. Энэмнай «хэрээһэтэ добтолгын» ээрхэг түримхэй хараа бодолые бага зэргэ хубилгаха, үзэл сурталай тэмсэлые гүрэнүүд хоорондын харилсаануудай оршомдо оруулха гэһэн ээлжээтэ һэдэлгэ болоно ха юм.

Хюдалга тухайшье, «демократи» тухайшье хэгдэһэн мэдүүлгэнүүд бүхыдөө американ захиргаанай дай жүрөөдэһэн хараа шугамда капиталис томо гүрэнүүдые, Япониие оруулалсан, саашадань элсүүлэн хабаадуулха зорилгодо алба хэнэ.

Асуудал. Лондондо уласхоорондын экономическа шухала асуудалнуудые зүбшэлгые ямараар сэгнэжэ болоноб?

Харюу. Энэ темээр үргэн ехэ деклараци баталан абтаа. Олон үгэ тэндэ хэлэгдэнхэй. Тиигэбэшье бүхыдөө болон мүнөө үедэ улам бүри хёмороо зүришэлдөөтэй болоһон капиталис байгуулалтын социально-экономическа орёо бэрхэшээлтэй асуудалнууд тэрээн дотор эли тодоор шиидхэгдээгүй. Эдэмнай нэн түрүүн хүдэлмэригүйдэлгэ, саарһан мүнгэнэй сэнгээ уналга, эд бараанай үнэ сэнгэй ургалта болоно. Ондоогоор хэлэбэл, капиталис оронуудай ажалша үргэн ехэ олониитын байдалда хайра гамгүйгөөр бэрхэшээл ушаруулдаг ябуулганууд болоно бшуу. Эдэ асуудалнуудай бэрхэшээлнүүдые бага болгохо ямаршье бүтэмжэтэй хэмжээн Лондондо хараалагдаагүй. Теэд хаанаһаа тэрэ бии болохоб даа. Тэндэ баяншуул улам баян, харин үгытэйшүүл улам үгытэй болог гэһэншүү американ заабари бултанда баадхагдаһан байна бшуу.

Өөһэдынгөө партнернуудта шангаа ехэ баалалта хэжэ, тэдэнэй аша туһаар өөһэдынгөө экономическа шухала асуудалнууд болон бэрхэшээлнүүдые шиидхэхэ гэжэ Вашингтоной һэдэһэниинь мүн лэ ойлгосотой. Мүн Японой худалдаа наймаанай экономическа ээрхэн булимтаралга эндэ элеэр харагдаа. Богонёор хэлэхэдэ, империалистнуудай хоорондохи зүришэлдөөнүүд улам бүри түбэгтэй болоно, тэдэмнай али болохоор газаа тээшээ гарана ха юм.

Хэрбээ буу зэбсэгүүдые үрдилдэн гаргалгын—хэмжээлэшэгүй ехэ оюун бодолой ба материальна нөөсэнүүдые һалгажа байгаа энэ хомхой машинын үгы байгаа һаа, экономическа асуудалнууд 100 дахин хүнгэнөөр шиидхэгдэжэ болохо байгаа. Тиигэбэшье, имагтал энэ гол шухала асуудал «долооной» зүблөөн дээрэ тоогдоогүй байшоо.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай һанаа ехээр зобоодог асуудалнуудай хоёрдохи ээлжээндэ табигдаһаниинь ондоо удхатай байха. Юрэнхы удха шанартай гоё һайхан мэдүүлгэнүүд хадаа Африкын, Азиин, Латинын Америкын экономическа талаараа һула оронуудые индустриальна талаараа хүгжэнги капиталис оронуудай, нэн түрүүн США-гай, хайра гамгүйгөөр дарлан мүлжэжэ байһые халхалжа шадахагүй байна. Хаража үзэхэдэ, энэ политикаяа тэдэ саашадань үргэлжэлүүлхэ зорилготой. Энээнэй үрэ дүн гансал байна бшуу. Баян ба үгытэй оронуудай хоорондохи илгаа улам ехэ болоно, үглөөдэр үгытэй гүрэнүүд мүнөөдэрэйхиһөө улам бүри хүндэ хүшэр байдалда орохо зэргэтэй. Вашингтоной болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай эршэдхэн эрхилдэг, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн гаргалга эндэшье баһал сэхэ нүлөө үзүүлдэг байна гээшэ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай байдалые һайжаруулгада яажашье һаань туһа хүргэхэ зорилго Лондоной зүблөөн дээрэ орейдоо табигдаа юм гү гэһэн асуудалай хаа хэанагүй дэлхэй дээрэ мүнөө гараһаниинь дэмы бэшэ. Өөһэдынь хүгжэнги оронуудта энэ асуудалда эли тодо буруушааһан харюу үгтэһэн байна.

«Долооной» зүблөөн дээрэ болоһон үйлэ хэрэгүүдтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай, социалис оронуудай хараа бодол тухай дахинаа һануулхада үлүү болохогүй ха. Тэдэ үнэн зүб, демократическа үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын экономическа харилсаануудые шэнэлэн хубилгахын тула удаа дараалан оролдодог гээшэ. Энээние Москвада боложо байгаа СЭВ-эй дээдэ тушаалтадай зүблөөн шэнэ хүсэтэйгөөр үшөө дахин батадхаба. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн гаргалга болюулхын түлөө манай эсэшэ сусашагүй, үлүү ехэдхэнгүй хэлэбэл, эршэ түгэс тэмсэл хадаа дайнай аюулые бага болгохо гэһэн өөрынгөө сэхэ зорилгоһоо гадуур сүлөөрһэн материальна айхабтар ехэ мүнгэ зөөриие арадуудай һуудал байдал һайжаруулгын зорилгонуудта, элүүрые хамгаалгын, соёлой, гэгээрэлэй хэрэглэмжэнүүдтэ, гэр байра барилгада зорюулха хэрэгтэ туһа хүргэхэ байна гээшэ. Тиигэжэ сүлөөрһэн мүнгэ зөөриин нилээд ехэ хубинь хүгжэжэ байгаа оронуудай гэрдүүдтэ туһаламжа болгогдожо үгтэхэ байгаа ха юм. Энэ хараа шугамаа бидэ хоёр талын харилсаануудташье бэелүүлдэг, уласхоорондын хуралдаанууд дээрэ, тэрэ тоодо ООН-дошье, бидэ тэрэнээ аршалан хамгаалдаг байнабди. Энээгээр бидэ саашадаашье хүтэлбэри хэдэг байхабди.

СЭВ-эй ГЭШҮҮН-ОРОНУУДАЙ ДЭЭДЭ ТУШААЛТАДАЙ ХАБААДАЛГАТАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА ЗҮБЛӨӨН

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатай Экономическа зүблөөн июниин 13-да Москвада, Кремлиин Ехэ ордоной Георгиевскэ зал соо хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлһэн байгаа.

Үглөөнэй заседани дээрэ — КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуан, үдэшын заседани дээрэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер түрүүлэгшээр һууба.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, РКП-гэй Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушеску, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПЧ-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар үгэ хэлээ.

Экономическа зүблөөн хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлһээр.

К. У. ЧЕРНЕНКО Я. КАДАРТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадартай июниин 13-да уулзаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ совет-венгер харилсаанай, КПСС-эй ба ВСРП-гэй холбоо барисаае тодорхойлдог этигэл найдалай, үгээ ойлголсолгын хүгжэлтэдэ үндэр сэгнэлтэ үгтэһэн байна. Венгриин партийно-правительственна делегациин 1983 оной зун СССР-тэ ерээд байха үедэ түйлагдаһан хэлсээнүүдэй үндэһөөр хоёр партиин, ороной ба арадуудай хани барисаае, харилсаа холбооe хэлбэришэгүйгөөр гүнзэгырүүлхые шиидэнхэй байһанаа баталбад.

Мүнөөнэй уласхоорондын байдалые нэтэн адляар сэгнэжэ байһанаа нүхэд К. У. Черненко, Я. Кадар баталаа. Империализмын, нэн түрүүн США-гай эгээл ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо гэһэн хараа шэглэл Европо түбиндэхи, бүхы дэлхэй дээрэхи байдалые шахардуу шанта, улам түгшүүрилтэй болгожо байна. Иимэ ушарһаа социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые улам бүри бэхижүүлхэ шухала. Советскэ Союз болон Венгри эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал хангаха, гүрэнүүдэй хоорондохи һайн харилсаа холбооной замда тэхэрин бусаха талаар шэглүүлэгдэһэн хүсэл оролдолгонуудаа улам үргэдхэхэ байна.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй, бата нэгэдэлэй, зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Шарапов, ВСРП-гэй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагшын орлогшо Г. Котаи хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

К. У. ЧЕРНЕНКО Г. ГУСАГТАЙ УУЛЗАА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусагтай июниин 13-да Кремль соо хани ёһоор уулзаба.

КПСС-эй ба КПЧ-гэй, Советскэ Союзай болон Чехословакиин хоорондохи харилсаае саашадань гүнзэгырүүлгын асуудалнууд уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Энэ харилсаан экономическа ба соёлой хүгжэлтын зорилгонуудые хоёр ороной шиидхэлгэдэ, социальна программануудые бэелүүлгэдэ улам бүри горитой ехэ эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ тэдэнэр сэдьхэлээ ханангаар тэмдэглэбэд.

Социалис экономическа харилсаае хүгжөөлгэдэ, социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ СССР болон ЧССР саашадаашье горитой хубитаяа оруулхые шиидэнхэй байна гэжэ совет ба чехословак хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай бүхы асуудалнуудаар СССР-эй ба ЧССР-эй хараа бодол ниитэ нэгэн байна гэжэ дэлхэй дээрэхи байдалые зүбшэн хэлсэхэдээ тэмдэглэбэ. Арадуудайнгаа аюулгүй байдалые, амгалан тайбан ажалые хангахын тула Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд шухала хэрэгтэй бүхы юумэтэй юм гэжэ тэдэнэр сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие буруу һүргэхэ талаар США-гай ба НАТО-дахи тэдэнэй союзнигуудай гаргадаг һэдэлгэнүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ батална. Бүхы арадуудай аша туһа үйлэ хэрэгүүдэй аюулта хүгжэлтые зогсоохо гэһэн эрилтэ табина. СССР-эй, ЧССР-эй ба бусад социалис оронуудай гаргаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүд бүхы Европые бата эб найрамдалай, али алиндань ашатай туһатай харилсаа холбооной замаар дабшуулха һайн үндэһэ һуури табиха байна.

Уулзалга һаналаа нэгэдэлтын, аха дүү ёһоной хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

…ШАГНАЛ БАРЮУЛБА

…гай Генеральна секретарь, …СССР-эй Верховно Соведэй …резидиумэй Түрүүлэгшэ … Черненко КПЧ-…геральна секретарь, …эй Президент …Ленинэй орден, …юзай Геройн … гэжэ медаль …Кремль соо ба-… Алиев, В. И. … В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд К. М. Боголюбов, Л. М. Замятин, О. Б. Рахманин, мүн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. Б. Шарапов шагнал барюулалгын үедэ байлсаа.

Чехословакиин талаһаа — нүхэд Л. Штроугал, М. Якеш, Й. Ленарт, Й. Гаман, Р. Рогличек, С. Потач, З. Сояк, М. Завадил гэгшэд эндэ байба.

Совет ба чехословак бусад тусхай тушаалтад мүн лэ байлсаа.

Шагнал барюулалгын баяр ёһолол дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэбэ.

К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

…эр Гусак!

…дүүд! Ханинар!

… манайда зүрхэ …эмэ, баяр жаб-… боложо, Чехо-…алис Респуб-…ина ба гүрэнэй …хүтэлбэрилэгшэ, … коммунис хү-…хамшагта ажал …ай ороной ехэ … Густав Гусагта …дэдын шагнал …байна.

…ховно Соведэй … Указаар нүхэр … Союзай Ге-… олгогдоо. Фа-… тэмсэлдэ ехэ …наайнгаа, эрэл-…гаргаһанайнгаа. …ай Коммунис … ба арадуудай … дүүгэй хани …илсаа холбооe …тэ ехэ үүргэ … түлөө, эб … социализмые …битаяа оруул-… тэрэ энэ шаг-…

…ак, Танай ажа-…ан жэлэй хүга-…словакиин Ком-… ажал ябуулга-…ын түлөө тэм-…гүй холбоотой …да эсэргүү үхэ-…тэмсэлэй жэлнүүдтэ коммунис нюуса байдалда эрэлхэг зоригтойгоор хүдэлһэн байгаа. Танай хүтэлбэрилэгшэдэйнь нэгэн байһан Словакиин баатар габьяата национальна восстани гитлеровскэ дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүү арадуудай тэмсэлэй түүхэдэ, чехүүд болон словагуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй алдарта түүхэ-бэшэгтэ хэтэдээ оронхой. Энэ элитэ ехэ үйлэ хэрэгэй 40 жэлэй ой манай орон дотор үргэнөөр тэмдэглэгдэхэ юм.

КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретариин, Чехословакиин Социалис Республикын Президентын тушаалда хүдэлхэдэтнай, патриот болон интернационалистын, уласхоорондын хэмжээнэй политическэ ба гүрэнэй ажал ябуулагшын гайхамшагта шэнжэнүүдтнай илангаяа элеэр харагдаһан байна. Хүндэ хүшэр үедэ Чехословакиин Коммунис партиие толгойлходоо, Та марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын үндэһэ һуури дээрэ тэрэниие нэгэдүүлхэ хараа шэглэлээ шууд сэхээр бэелүүлһэн байгаат. Обществын ажабайдалда КПЧ-гэй үүргые бэхижүүлгэ, ажахын ба соёлой байгуулалтада түйлагдаһан амжалтанууд, арад зоной һуудал байдалые һайжаруулга, Чехословакиин социалис гүрэнэй уласхоорондын ехэ нэрэ хүндэ Танай, нүхэр Гусак, ажал ябуулгатай нягта холбоотой юм.

Үнгэрһэн 15 жэлэй туршада соо Советскэ Союзай ба Чехословакиин арадуудай хани барисаан улам бэхижээ, манай харилсаа холбоон үргэдөө гэжэ онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Экономикодо, соёлдо, эрдэм, ухаанда, ниитын ажабайдалай бусад һалбаринуудта харилсаа холбоомнай улам бата бэхи болонхой.

Манай партинууд, гүрэнүүд уласхоорондын оршом соо ниитэ нэгэн хараа бодолтойгоор тэмсэнэ, газар дэлхэй дээрэ социализмын ба эб найрамдалай аша туһые залан сэхээр хамгаална. Социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые бэхижүүлгэдэ, эб найрамдал хангалгын, аха дүү оронуудай эб найрамдалта гадаадын политическэ үгээ ойлголсоһон хараа шэглэлые бэелүүлгын шухала нүхэсэл болохо Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй сэрэгэй-политическэ өөһэдыгөө хамгаалгын холбооe батадхалгада Чехословакиин Социалис Республика ехэ хубитаяа оруулна.

Советскэ Союз болон Чехословакиин зэм зэмээ ниилүүлэн, ниитэ нэгэн уг зорилго тээшэ— коммунизм байгуулга тээшэ саашадаашье дабшаха байһандань найднаб.

Хүндэтэ нүхэр Гусак!

Таниие шагналаартнай үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди. Чехословакиин арадуудай аша туһада, манай оронуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбооe бэхижүүлхын аша туһада элүүр энхэ, зоёохы хүсэ шадалтай ябахыетнай, ехэ хүдэлмэридөө шэнэ амжалтануудые түйлахыетнай Танда хүсэнэбди.

* * *

Нүхэр Г. Гусак харюугай үгэ хэлэбэ.

Нүхэр Г. ГУСАГАЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэр Черненко,

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Ленинэй орден ба «Алтан Одон» гэжэ медаль барюулалгатайгаар Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоһонойтнай түлөө Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Танда өөртэтнай гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлнэб.

Хүндэтэ Константин Устинович, Танай гарһаа эдэ хайра шагналнуудые абахадаа, зүрхэ сэдьхэлээ ехээр хүдэлбэб.

Чехословакиин коммунистнууд, манай бүхы арад зон Таниие — Советскэ Союзай Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшые, үнэн сэхэ ленинецые, Чехословакиин үнэн нүхэрые гүнзэгы сэдьхэлһээ хүндэлдэг юм.

Энэ совет үндэр дээдын хайра шагналнуудые нэн түрүүн Чехословакиин Коммунис партиин залан сэхэ политикые, марксизм-ленинизмын гол ёһонуудаар манай партинуудай хоорондо интернациональна холбоо барисаа хүгжөөхын түлөө Чехословакиин коммунистнуудай олон үеын хүнүүдэй хэһэн эсэшэ сусашагүй тэмсэлые үндэрөөр сэгнэһэн ушар болоно гэжэ тоолоноб. Чехословак арад тушаа аха дүү ёһоной мэдэрэлтэй байлга, хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулгада тэрэнэй ажалай үрэ дүнгүүдые, дайнай аюулые зайсуулан сарахын, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө манай хамтын тэмсэлдэ тэрэнэй оруулһан хубитые мэдэрһэн ябадал болоно гэжэ эдэ бүгэдые тоолохо байнаб.

Чехословакиин арадай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй ехэ үйлэ хэрэгүүдэй — Словакиин национальна восстаниин, алдарта Совет Армиин манай Эхэ ороние удаа дараалан сүлөөлэлгэдэ эхи табиһан Карпадай-Дуклинска дурасхаалта ябуулгын 40 жэлэй ойе һаядаа баяр жабхалантайгаар тэмдэглэхэ байнабди. Фашис дарлалта мүлжэлгэһөө тэдэниие аршалан абархын тула баатар габьяата совет арадай айхабтар ехэ гарза хохидолдо ороһыень манай арадууд хэзээдэшье мартахагүй юм. Советскэ Союзай үнэн зүрхэнэй туһаламжа, дэмжэлгэ социалис байгуулалтын замда сэгнэшэгүй эрхэ нүхэсэл бидэнэртэ болодог байгаа, саашадаашье болохо байна. Бидэнэртэ Советскэ Союзай үнэн сэхэ, найдамтай хани нүхэр ба союзнигнай болодог байһыень түүхэтэ дүй дүршэл элирхэйлэн батална. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнтэй аха дүү ёһоной харилсаа холбоомнай бидэнэрэй национальна эрхэ сүлөө хангалгын, гүрэнэй бэеэ даалан байдалай ба манай орон дотор хүнүүдэй жаргалта амгалан тайбан байдал хангалгын эрхэ нүхэсэл болоно.

Хүндэтэ нүхэдүүд, Чехословакиин Коммунис парти, манай бүхы арад социалис интернационализмын гол ёһонуудай үндэһэ һуури дээрэ манай партинуудай, оронуудай ба арадуудай хоорондохи аха дүү ёһоной хани барисаае, али бүхы харилсаа холбооe саашадаашье залан сэхээр, хэлбэришэгүйгөөр бэхижүүлхэ юм гээд таанадые найдуулха хүсэлэнтэйб.

Хүндэтэ Константин Устинович!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Энэ үндэр дээдын шагналнуудайтнай түлөө, намда зорюулжа хэлэһэн халуун дулаан үгэнүүдэйтнай түлөө бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ үшөө дахин баяр баясхалан хүргэхые мни зүбшөөгыт. Минии бүхы ажаябадал ажалша арадай жаргалта байдалай түлөө, манай орон дотор үнэн зүб, социалис общество байгуулхын түлөө Коммунис партиин тэмсэлтэй таһаршагүй холбоотой юм. Чехословак-совет хани барисаае, харилсаа холбооe саашадань хүгжөөхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэб гэжэ таанадые найдуулнаб.

Хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгада, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын, хүгжэлтэ дэбжэлтэ түйлахын түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалтануудые түйлахыень Советскэ Союзай коммунистнуудта, аха дүү арадта хүсэнэб.

* * *

Совет үндэр дээдын шагналда хүртэһөөрнь КПСС-эй ба Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, чехословак нүхэдүүд Г. Гусагые үнэн зүрхэнһөө амаршалба. КПСС-эй ба КПЧ-гэй нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхын, эб найрамдалай ба социализмын аша туһада совет болон чехословак арадуудай аха дүү ёһоной хани барисаае, али бүхы харилсаа холбооe гүнзэгырүүлхын тула партийна болон гүрэнэй ажал ябуулгадаа шэнэ амжалтануудые түйлахыень тэдэнэр тэрээндэ хүсэбэ.

(ТАСС).

ХҮДЭЛМЭРИИН АШАГ ҮРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Колхозуудай бүхэроссин соведэй заседани июниин 13-да Москвада боложо, ажахынуудай экономико бэхижүүлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) ба удаадахи Пленумүүдэй, агропромышленна комплексын асуудалнуудаар Бүхэсоюзна Экономическа зүблөөнэй эрилтэнүүдэй үндэһөөр Калининска областиин колхозуудай соведүүдэй хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэриие шэнжэлбэ.

Ниитын ажахые саашадань хүгжөөхэ, тэрэнэй материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ талаар нютагай ажахынууд тодорхой хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Гэхэтэй хамта колхозуудай соведүүдэй, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэридэ үшөөл ехэ дутуу дундануууд ушаржа байна. Ажахынуудай горитой хубидань ажахын тоосоон удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ, экономическа шэнжэлгын бюронууд хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Газар таряаланда, мал ажал дээрэ хамтын подряд, хүтэлбэрилгын цеховэ гурим ба ажахы эрхилэлгын бусад түрүү онол аргануд һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Ушарһан дутуу дундануудые усадхахыень, гээтдэлдэ ороһон ажахынуудай экономико бэхижүүлхэ хүдэлмэрээ эдэбхижүүлхыень, колхозно үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхыень Калининска областиин хүдөө ажахын органуудта дурадхагдаа.

СССР-эй хүдөө ажахын министр В. К. Месяц, КПСС-эй ЦК-гай хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой промышленностиин таһагые даагшын орлогшо И. К. Капустян Колхозуудай бүхэроссин соведэй хүдэлмэридэ хабаадаһан байна.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

«РСФСР-эй СОЦИАЛЬНА ХАНГАЛГЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Социальна хангалгын талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлдэ үнэн сэхээр ажаллаһанайнь түлөө «РСФСР-эй социальна хангалгын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Фомичева Тамара Титовнада — республикын Социальна хангалгын министерствын пенси ба тэдхэмжэ олгохо, түлэхэ түбэй ахамад бухгалтер.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 оной июниин 13.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ АРБАДАХИ СЕССИ

АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮД

«КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй болон СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй, тэрээн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүдэй үндэhөөр Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Б. С. СЕМЕНОВОЙ хэhэн элидхэлhээ.

Нүхэдүүд! Партиин Буряадай обкомой III пленум КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй дүнгүүд тухай КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. Беляковой элидхэлые зүбшэн хэлсээд, республикын арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэрине тодорхойгоор шэнжэлжэ үзэhэй, КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдые, К. У. Черненкын үгэ дотор найруулагдаhан заабаринууд болон тобшололнуудые гүйсэд hайшааhан юм.

Областной партийна организациин хүтэлбэри доро манай республикын арадай депутадуудай Соведүүд партиин түүхэтэ XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. СССР-эй ба Буряадай АССР-эй Конституцинуудай эрилтын ёhoор тэдэнэр бүри эдэбхитэйгээр, зоримгой шангаар хүдэлдэг, экономико болон соёл болбосорол хүгжөөхэ, арад зоной hуудал байдалые hайжаруулха асуудалнуудые бүтээсэтэйгээр шиидхэдэг болоо.

Мүнөө жэлэй зарлалай городской, районно, сельскэ (сомоной) болон поселково Соведүүдэй бүридэлдэ 9,5 мянганhаа дээшэ депутадууд, тэрэ тоодо 4 мянга шахуу коммунистнууд тоологдоно. Тэдэнэй диилэнхи олонхинь үрэ түгэсөөр хүдэлдэг, Соведүүдэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Министрнүүдэй Соведүүдэй, арадай депутадуудай зарим городской ба районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, мүн тэрэшэлэн республиканска министерство болон албан зургаануудай ажал ябуулга саг болзортоо бэелүүлэгдэдэг болоо.

Манай зарим тэды амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ доторхи шүүмжэлхы ажаглалтанууд арадай депутадуудай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ органуудай, манай республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүдэлмэридэ гүйсэд хабаатай гэжэ бидэ мүнөөдэр сэхэ мэдүүлхэ зэргэтэйбди. Экономическа болон социальна хүгжэлтын тон шухала олохон асуудалнууд аали удаанаар шиидхэгдэнэ, арадай ажахын зарим hалбаринууд, олохон предприятинууд болон барилганууд арадай ажахын түсэбүүдые ба абаhан социалис уялгануудаа дүүргэдэггүй байна. Имагтал энээн тухай партиин областной комитедэй пленум дээрэ тодорхой хөөрэлдөөн болоо hэн.

Экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбүүдэй дүүргэлтые хангаха гээшэ Соведүүдтэ табигдаха гол эрилтэнүүдэй нэгэн болоно. Түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлэй ба үнгэрhэн 1983 оной түсэбүүдэй хэр дүүргэгдэhэн тухай Верховно Соведэй урдахи сессинүүд дээрэ хөөрэлдөөн болоо hэн.

Энэ хугасаада республикын промышленность продукци худалдаха түсэбтэ даабаринуудые 101 процент дүүргээ, түсэбhөө гадуур 6,9 миллион түхэригэй продукци худалдаа гээшэ. Улаан-Үдын ЛВРЗ, «Теплоприбор» ба «Электромашина» заводууд, Зэдын комбинат, Тимлюйн цементын завод болон асбоцементын зүйлнүүдэй завод, бусад предприятинууд продукци худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. «Бурятфермаш» нэгэдэл түсэбөө 102 процент дүүргээ. Галуута нуурай шахта, Ципиканай уурхай ба бусад предприятинууд түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлhэн байна. Тиихэдэ шэлэй завод, Хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, «Бурятмебель», «Буржелезобетон» нэгэдэлнүүд, кондитерска промышленностиин предприятинууд түсэбөө дүүргээгүй.

Республика дотор промышленностьда ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбэй 101,1 процент дүүргэгдээшье hаань, ажалай бүтээсые түсэбhөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр доошолуулха даабаринуудые олохон предприяти дүүргээгүй. 186 предприятиhаа ЭУ-ниинь гэхэ гү, али 30 процентнь ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй. «Бурятмебель», «Забайкаллес», «Бурятстройматериалы» нэгэдэлнүүд, Холбоолжоной шулуу нүүрhэнэй уурхай, шэлэй завод, «Госкомсельхозтехника», хилээмэнэй продуктнуудай управлениин хэдэ хэдэн предприяти тэрэ тоодо оролсоно.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй министерствэнүүд болон албан зургаанууд продукци худалдаха түсэбөө 100,3 процент дүүргэhэн байна. Нютагай, эдеэ хоолой болон түлишын промышленностиин, ой модоной ажахын министерствэнүүд тогтоогдоhон даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргээ.

Нютагай промышленностиин предприятинууд нэхэмэл гадар хубсаhанай, эмаляар хушагдаhан түмэр амhартын болон мебелиин горитой ехэ хэмжээнэй зүйлнүүдые дутуу гаргаhан байна. Гэхэтэй хамта оёдолой «Туяана» нэгэдэлдэ, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикада үйлдэбэриин хүсэнүүд 63—74 процент хэрэглэгдэнэ.

Хэдэн жэлэй саада тээ Заиграево ба Гурунтаево поселогуудта хилээмэнэй заводууд ашаглалгада үгтэhэн аад, үйлдэбэринь мүнөө болотор дүүрэн хүсэндөө оруулагдаагүй байhаар. Министерствын зарим предприятинуудта ажалай ба үйлдэбэриин журам hула.

Ой модоной ажахын болон түлишын промышленностиин министерствэнүүдэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл бии гээшэ.

Эндэ заагдаhан бүхы министерствэнүүд болон тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд нэмэлтэ хэмжээнүүдые абажа, арадай ажахын гол шухала участогуудай жэгдэ hайн хүдэлмэри хангаха зэргэтэй.

Эдэ албан зургаануудай предприятинуудай газар дайда дээрэнь оршодог нютагай Соведүүдтэ эрилтэ табиха зэргэтэйбди. Соведүүд тэдэнэй ажал ябуулгые хараа доро байлгаха, хүдэлмэридэнь эдэбхитэйгээр туhалха, саг үргэлжын хиналта бэелүүлхэ уялгатай. Бодото дээрэ тиимэ бэшэ байна. Улаан-Үдын городской, Хяагтын районно ба городской Соведүүд, Загарайн, Прибайкалиин, Кабанскын, Түнхэнэй райгүйсэдкомууд нютагай мэдэлэй предприятинуудай жэгдэ hайнаар хүдэлхын тула хэрэгтэй хэмжээнүүдые абадаггүй байха юм.

Капитальна барилгын талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Үйлдэбэриин хэдэ хэдэн предприятинууд ашаглалгада оруулагдаhан, гэр байра, hургуулинууд ба hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаанууд, элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой объектнүүд үсөөн бэшэ баригдаа.

Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участок амжалтатайгаар баригдана. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо нүхэр Г. А. Алиев Байгал-Амарай түмэр замаар hаяшаг ябажа, барилгынь бодото байдалтай танилсаа hэн. Хэгдэhэн хүдэлмэрине тэрэ үндэрөөр сэгнэhэн, бамайхидай дайшалхы урма зоригые тэмдэглэhэн, хэдэ хэдэн ажаглалтануудые хэhэн, партийна ба совет органуудай, түмэр замай манай участогай хүтэлбэрилэгшэдэй болон барилгашадай коллективүүдэй урда тодорхой зорилгонуудые табиhан гээшэ. Мүнөө үедэ манай республикын газар дээрэ хэгдэжэ байhан хүдэлмэрине байгша оной июлиин 1 болотор дүүргэхын тула шанга хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай.

Республика доторнай барилгын түрүү бригаданууд, гайхамшагта барилгашад олон. Гэбэшье бидэ капитальна барилгаар, барилгын олохон эмхинүүдэй хүдэлмэреэр сэдьхэлээ ханадаггүй байhан тухайгаа хэлэхэ зэргэтэйбди. Байгша оной табан hарада капитальна барилгада hомологдоhон мүнгэнэй У7 процент ашаглагдаа. Харин гол фонднуудые ашаглалгада оруулха түсэб 48 процент дүүргэгдээ. Нютагай Соведүүдэй мүнгэ зөөреэр хэгдэдэг барилга илангаяа муугаар ябуулагдана. Жэл бүри арбаад миллион түхэриг ашаглагдангүй үлэдэг байна. Мүнөө үнгэрhэн табан hара соо капитальна барилгада hомологдоhон мүнгэнэй миил 62 процент ашаглагдаа, харин гол фонднуудые ашаглалгада оруулха түсэб 20 процент дүүргэгдээ гээшэ.

Гэр байрын ехээр дуталдадаг байгаашье hаань, түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлдэ байрын гэрнүүдые бариха түсэбүүд дүүргэгдээгүй байха юм. Гэр байра ашаглалгада оруулха табан жэлэй түсэб оройдоол 33 процент, тиихэдэ нютагай Соведүүдээр бэелүүлэгдэхэ түсэб бүришье багаар дүүргэгдээ.

Барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэнүүдэй табигдадаг байгаашье hаань, капитальна барилгадахи ажал хэрэг hайжарнагүй. Барилгын зарим эмхинүүдтэ ажалай журам hула, даалгагдаhан хэрэгэй түлөө харюусалга бага. Барилгын нэгэдэлнүүд болон трестнүүдэй захиргаанай зүгhөө хүтэлбэриин хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэдэг байhан ушар капитальна барилгадахи гээгдэлэй горитой шалтагаануудай нэгэн болоно.

Эдеэ холой программые бэелүүлгэ Соведүүдэй шухала зорилго болоно. Парти болон правительствын энэ талаар абаhан шухала хэмжээнүүдэй, партийна, совет, хүдөө ажахын органуудай ехэ хүдэлмэриин, хүдөөгэй ажалшадай зоримгой шанга ажалай ашаар зарим тэды амжалтанууд туйлагдаа. Мал ажалые томодхохо ба тусхай шэглэлтэй болгохо, уhалуури hайнаар эрхилхэ, хүдөө ажахын үйлдэбэридэ бригадна гурим нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Районой болон республиканска соведүүдэй толгойлдог агропромышленна нэгэдэлнүүд бии болгогдожо, хүдэлмэриеэ эхилээ. Республикымнай ажалшад гүрэндэ hү, үндэгэ, ноохо, хартаабха худалдаха гурбан жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ. Тиихэдэ Хориин, Мухар-Шэбэрэй районууд КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугуудта хүртэнхэй. Олон ажахынууд болон хүдөө ажахын үйлдэбэриин түрүүшүүл ажалдаа эрхим дүнгүүдые туйлана.

Гэхэтэй хамта республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ горитой дутагдалнууд бии байhаар. Диилэнхи олон колхозууд болон совхозууд хүдөө ажахын продукци үйлдэбэрилхэ гурбан жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргээгүй. Республика гурбан жэлэй дүнгүүдээр 45 мянган тонно ороохо, 22,6 мянган тонно овощ, 4,7 мянган тонно мяха гүрэндэ дутуу тушаагаад байна. Жэл бүри мал олоор гарзална.

Зэдын, Сэлэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта байгша ондо эбэртэ бодо мал, Бэшүүрэй ба Загарайн районуудта гахайнууд илангаяа олоор гарзалба. hү үйлдэбэрилхэ талаар энэ жэлэй түсэб 40 процент дүүргэгдээд байна. hүүлэй үедэ Бэшүүрэй, Зэдын, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Хориин, Баргажанай районуудай ажахынууд hү үйлдэбэрилгэеэ нилээд дээшэлүүлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд — Улаан-Үдын «Бурятмебель» нэгэдэлэй мастер Г. Б. Батуева (зүүн гарhаа), Сэлэнгын совхозой суута хонишон, Социалис Ажалай Герой О. Г. Романова, Хэжэнгын районой карьероуправлениин слесарь А. И. Мясников, Улаан-Үдын 7-дохи энергоучастогай электромонтер Н. К. Дьякова сессиин забhарлалда. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Гэхэтэй хамтэ, зарим ажахынууд хартаабха болон оройн ургамалнуудые тариха болзороо үнжэгэйруулаа. Мүнөө болотор ургасын хойноhоо харууhалга эхилэгдээдүй байhаар. Гүрэнэй түсэбүүдые сүм дүүргэхын тулада ургасын хойноhоо харууhалга hайнаар эмхидхэхэ, таряа хуряалгада бэлдэлгые саг болзортонь дүүргэхэ хэрэгтэй.

Гүрэн манай республикада оньhон техникэ, минеральна утэгжүүлгэ ехээр үгэнэ, мүнгэ, зөөреэршье туhална. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозууд болон совхозууднай продукци худалдаха шэнэ сэнгэи ёhoор 76 миллион түхэриг олзо оруулhан байна. Гэбэшье республикын 36 ажахы гарзатай, гүрэндэ үри зээлитэй үлөө.

Экономическа талаараа hула ажахынууд республика доторнай нилээд олон. Жэшээлхэдэ, Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз тиимэ ажахынуудай тоодо оролсоно. 6,5 миллион түхэригэй гол фондтой аад, оройдоо 465 мянган түхэригэй продукци гүрэндэ худалдадаг. Энэ мүнгэниинь колхозниигуудай салин хүлhэндэ арай шамай хүрөө болодог. Ушар тиимэhээ тус колхоз гүрэндэ, 7,7 миллион түхэриг үри зээлитэй болонхой. Байгша табан жэлэй гурбан жэлэй туршада тэдэнэр 1000 центнер мяха, 4000 центнер hү гүрэндэ дутуу тушааба. Урдань эндэ гахайн ехэ фермэ баригдаhан аад, мүнөө тэрэнь үгы болгогдонхой. Эрхирэгэй совхоздо, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо ажалынь урагшатай гэхын аргагүй. Тус районой колхоз болон совхозуудай гол фонднууд hүүлэй арбан жэлэй туршада 1,7 дахин, электрын элшэ хүсөөр хангалга 1,5 дахин ургабашье, хүдөө ажахын продукци үйлдэбэрилгэ, тэрэ тоодо hү үйлдэбэрилгэ 1975 оной хэмжээндэ байhаар.

Энэ хугасаа соо мяха үйлдэбэрилгэ район доторнь зарим тэды дээшэлээ. Гэбэшье колхоз, совхозуудта мяха үйлдэбэрилгэ аяар 6000 центнерээр доошолоо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Загарайн районно Соведэй гүйсэдком, районой агропромышленна нэгэдэлэй совет колхоз болон совхозуудай экономикые hайнаар, шүүмжэлхы ёhoор хаража үзэнэгүй, дутуу дунданууднай эбсэнэ, район дотороо хүдөө ажахын байдалые hайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абанагүй.

Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз энээнhээ урид, Социалис Ажалай Герой Ж. Б. Ванкеевэй ударидажа байха үедэ республикын түрүү колхозуудай нэгэн байhан. Тэрэ үедэ нэгэ үнеэнhээ 2000 килограмм hү, үүлтэртэ үнеэдэй фермэдэ 3000 гаран килограмм hү haадаг, түрүү hаалишан Долгоржаб Цырендоржиева үнеэн бүриhөө 5 мянганhаа дээшэ килограмм hү haадаг байгаа. Тус колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриhөө оройдоол 1400 килограмм hү hааган. Хонин ажал тус колхоздо hайнаар хүгжөөгдэнэ гэхын аргагүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэ 100 эхэ хонин бүриhөө 45 хурьган түлжүүлэгдээ, хонин бүриhөө дунда зэргээр 400 грамм ноохон хайшалагдаа. Тиихэдэ үйлдэбэрилэгдэhэн продукциин өөрынь үнэ сэн түсэбhөө хоёр дахин дээгүүр болоно.

Сэлэнгын районно Соведэй гүйсэдком агропромышленна нэгэдэлэй, ажахынуудай, хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэнүүдые табинагүй, эдеэ хоолой программа шиидхэхэ хэрэгтэ сельскэ болон сомоной Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлжэ биранагүй. Хүдөө ажахын министерство хүдөө ажахые хүгжөөхэ шухала асуудалнуудые шиидхэхэ, эрдэм наукын туйлалтанууд ба түрүү дүй дүршэл үйлдэбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар эдэбхи үүсхэл, эрмэлзэл оролдолго гарганагүй. Министерствын ба тэрэнэй мэдэлдэ байдаг трестнүүдэй ехэ аппарат элдэб янзын шиидхэбэринүүд ба дурадхалнуудые баталан абаад, үйлдэбэри бодотоор эмхидхэхэ хүдэлмэри ябуулнагүй.

Республикын мелиорацин ба уhалай ажахын министерство уhалууриин объектнүүдэй барилгые үнжэгэйруулна, уhалагдадаг газарай ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө оролдолго багаар гаргана.

Республикын агропромышленна нэгэдэлэй совет, хүдөө ажахын министерство, районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэрине hайжаруулжа үшөөл шадаагүй байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй гээд элидхэлшэ зааба.

Ниитын малай үбэлжэлгэ эмхитэй hайнаар үнгэргэхын тулада бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл ехээр бэлдэхэ байhамнай эли. Зарим районууд, олохон ажахынууд 1,5 жэлдэ хүрэхэ тэжээл бэлдэхэхэ арга боломжотой. Гэхэтэй хамта, республикымнай олон ажахынууд үбhэ хуряалгаяа саг болзортонь эхилдэггүй заншалтай. Тэрээнhээ боложо үбhэ хуряалга нилээд үнжэгайрдаг, ногооной шанарынь муудадаг байна. Юрэнхыдөө, үбhэ тэжээл бэлдэхэлгэдэ хүдөөгэй бүхы хүн зониие, городуудта ажаhуугшадые хабаадуулха, хүдөө ажахыда туhалдаг предприятинууд, организацинууд болон эмхи зургаануудай коллективүүдые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ шухала.

КПСС-эй ЦК-гай 1984 оной апрелиин Пленум хүн зониие хангаха хэрэгые hайжаруулха шухала гэжэ тоолоhон байна.

hүүлэй үедэ хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерство хүдэлмэреэ зарим тэды hайжаруулаа, предприятинуудайнь материально-техническэ үндэhэн hуури бэхижээ. Байгша табан жэлэй гурбан жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр олохон предприяти даабарита түсэбүүдээ дүүргэбэгүй. Жэшээлхэдэ, Бурятфотобыт нэгэдэлэй 20 предприятиин 17-ниинь түсэбөө дүүргээгүй.

Ажалшадай захилаар өөгдоhон, сэбэрлэгдэhэн хубсаhа хунарай муу шахартай байдаг тушаа гомдолнууд министерствэнүүд болон бусад албан зургаануудта ороон байдаг. 1983 ондо 12 предприяти ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө бэелүүлжэ шадаагүй. «Бурятрадиобыт», «Бурятбыттехника», «Бурятбытхимчистка» нэгэдэлнүүд, тэрэшэлэн, Захааминай, Прибайкалиин, Түнхэнэй үйлдэбэриин управленинүүд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар түсэбөө саг үргэлжэ дүүргэнэгүй. Тэдэ предприятинуудта салин хүлhэнэйнь ургалта ажалайнь бүтээсын хэмжээе ахижа ябадаг.

Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерство хэhэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые шүүмжэлхы ёhoор сэгнэжэ үзөөд, предприятинуудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха уялгатай.

Гэр байрын-коммунальна ажахын предприятинууд табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбые гол түлэб дүүргээ. Түсэбhөө гадуур 4,1 миллион түхэригэй туhаламжа хүн зондо хүргэгдөө.

Гэбэшье коммунальна ажахын предприятинууд хүн зониие hайнаар хангахын тула улам оролдохо, мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр ажаллаха ёhотой. Хүн зоной хэрэглэмжэ хангаха талаар табан hарын түсэб 96,6 процент дүүргэгдээ. Хүдөө нютагуудта ажаhуугшадые хангалгын хэмжээн үшөөшье бага. Барилга-заhабарилгын бүлэгүүд мүртэй hайнаар хүдэлнэгүй, тэдэнэр саг үргэлжэ түсэбөө дүүргэдэггүй байха юм. Жэшээлхэдэ, «Бурятремстрой» нэгэдэл табан hарынгаа түсэбые оройдоол 94,2 процент дүүргэбэ. Бии байhан гостиницанууд, банинууд хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэдөөр хангажа шаданагүй. Улаан-Үдын Октябрьска райондо трамвайн шэнэ линии ашаглалгада үгтөө hэн. Гэбэшье трамвайн паркын хүдэлмэри хангалтагүй муугаар ябуулагдана гэhэн гомдолнууд олоор ороно. Тус министерствын предприятинуудта ажалай саг гэхэ, ажалай журам эбдэхэ ушарнууд дайралдаhаар.

Гэр байрын-коммунальна ажахын министерство бүхы предприятинуудайнгаа хүдэлмэрине hайжаруулха, трамвай, бани болон гостиницануудай хүдэлмэрине эрид hайжаруулха уялгатай.

Хүн зониие худалдаа наймаанай талаар хангаха хүдэлмэри hүүлэй жэлнүүдтэ нилээд hайжараа. Хүн бүхэндэ абажа тоолобол, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада эд бараа худалдалгын хэмжээн, 9,6 процентээр дээшэлээ. 1980 онтой сасуулбал, 1983 ондо хүн зондо 153,3 миллион түхэригэй эд бараан ехээр худалдагдаа. Эдэ жэлнүүдтэ магазинуудай талмайнууд 13,3 мянган дүрбэлжэн метрээр, столовонуудай хүн зониие эдеэлүүлхэ арга боломжо 6,7 мянган hууряар дээшэлээ. Хүн зондо эд бараа урьhaар худалдаха хэмжээн ургаа, эд бараа хүнүүдэй өөhэдөө шэлэжэ абаха арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Улаан-Үдын олохон предприятинуудта эд бараа ба эдеэ хоол абаашажа худалдаха гурим үргэдэжэ байна.

Худалдаа наймаанай предприятинууд байгша ондо эд бараа худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай.

Гэхэтэй хамта, худалдаа наймаанай хүдэлмэридэ горитой дутагдалнууд дайралдаhаар. Эд бараа худалдаха гурбан жэлэй түсэб дүүргэгдээгүй үлөө. Бүхыдөө 16,2 миллион түхэригэй эд бараан хүн зондо багаар худалдагдаба.

Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэрине hайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтана. Хэдэ хэдэн шэнэ столовонууд нээгдээ. Гэхэтэй хамта столовонууд үшөөшье дуталдана, тэндэ бэлдэгдэдэг эдеэ хоолой шанарынь муу байhан зандаа.

Манай перти болон правительство соёлой, ажаhуудалай, ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлдэбэрилгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ.

Энэ талаар манай республикада юун хэгдээб? 1970 онhоо хойшо үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлдэбэрилгэ 2,8 дахин ургаа. Арбадахи табан жэлэй туршада 350 ондоо элдэб янзын үргэн хэрэглэлэй эд бараан үйлдэбэрилэгдэдэг болоhон байна.

Байгша табан жэлэй гурбан жэлэй туршада соёлой, ажаhуудалай, ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлдэбэрилгэ республика доторнай 23,6 процентээр дээшэлээ.

Авиационно, судна бүтээлгын заводууд, прибор бүтээлгын үйлдэбэриин нэгэдэл, Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын завод, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнуури ба олзоборилгын ажахын управлени, Ой модоной ажахын, Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствэнүүд үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлдэбэрилэн гаргаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. Хубсаhа угаадаг 7 мянган машина, «Агидель» гэжэ 4 мянган электробритвэ, «Бодрость» гэжэ 4 мянган электромассажер түсэбhөө гадуур үйлдэбэрилэгдөө. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй үйлдэбэрилэн гаргадаг «Агидель» гэжэ электробритвэ, «Бурмясопром» нэгэдэлэй гаргадаг подушка, хүнжэл, Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой гаргадаг шаажан гүйлгэhэн амhартанууд, авиационно заводой «Уют-4» гэжэ кухонна гарнитура, ЛВРЗ-гэй электрочайнигууд болон бусад зүйлнүүд хүн зондо элбэгээр худалдагдадаг болоо.

Республикын Госплан, арадай депутадуудай районно Соведүүд эд бараанай, эдлэл хэрэгсэлнүүдэй ассортиментые үргэдхэхэ, шанарыень hайжаруулха, КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаhан тогтоол соохи 1984—1985 онуудай даабаринуудые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Иимэ эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлдэбэрилэн гаргадаггүй предприятинуудта нэмэлтэ даабаринууд үгтэхэ юм. Манай республикада үнинэй үйлдэбэрилэгдэн гаргагдажа байhан эд бараан бии гээшэ. Тиимэhээ хүнүүд тэдэниие өхэтэ хэрэгсээдэггүй. Ушар иимэhээ зохихо предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной илангаяа үргэнөөр хэрэглэдэг ондоо эд бараа гаргалгада анхаралаа хандуулха ёhотой бшуу. Эдэ бүхы хэмжээнүүд хүн зониие hайнаар хангаха, үргэн хэрэглэмжын зүйлнүүдые бүри ехээр гаргаха арга олгохо байна.

Арадай депутадуудай Соведүүд, Элүүрые хамгаалгын министерство хүн зониие медицинын талаар хангалгые hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэ. Медицинын эмхи зургаануудай бааза бэхижүүлэгдэнэ, али бүхы үбшэ элирүүлгын, эмнэлгын шэнэ онол арганууд улам бүри эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгдэнэ. Больницануудай оро дэбдихэрэй тоо зарим тэды олошоруулагдаа.

Хүдөөгэй олохон районуудта хүн зондо медицинскэ hайн туhаламжа саг соогоо үзүүлэгдэдэггүй. Медицинын кадрнуудые хүдөө нютагуудта түбхинүүлхэ хэрэг хангалтагүй байhаар. Хэды дуталдажа байгаашье hаань, hүүлэй гурбан жэл соо 500 шахуу врач элдэб шалтагаануудаар республикаhаа ондоо тээшээ гаража ошоhон байна. Зарим районуудай нютагай Соведүүд медицинын кадрнуудта таарамжатай hайн, болбосон түхэлтэй байра байдал түхеэрхэ хэмжээнүүдые абанагүй. Олохон медицинын эмхи зургаанууд тон муугаар баригдана. Энэ талаар нэн түрүүн барилгын коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй. Городской ба районно Соведүүдэй олохон гүйсэдхэхэ комитедүүд, Элүүрые хамгаалгын министерство өөhэдынгөө зүгhөө шухала хэмжээнүүдые абадаггүй байна. Медицинын хүдэлмэрилэгшэд ариг сэбэрые сахилгын-hэргылэмжын хүдэлмэри hулаар ябуулна.

Элүүрые хамгаалгын министерство (министрынь нүхэр Л. Д. Мадыева) бүри эдэбхитэй hайнаар, эрилтэ ехэтэйгээр хүдэлхэ, хүн зондо медицинскэ туhаламжа үзүүлхэ, хүдэлмэриингөө шанарые hайжаруулха, мэргэжэлтэдые шэлэжэ олоод, тааруулан табилгые бэхижүүлхэ, түбхинүүлэн нютагжуулха, медицинын кадрнуудые хүмүүжүүлхэ ёhотой. Арадай депутадуудай Соведүүд медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ анхаралаа ехээр хандуулха, туhаламжа үзүүлхэ, тэдэнэртэ шухала эрхэ байдал байгуулха ёhотой.

Арадай ажахын элдэб hалбаринуудай, зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудай, мүн нютагай Соведүүдэй хүдэлмэрине шалгаhан байгаабди. Энээн тушаа ямар тобшолол хэлтэй гээшэб? Республика доторнай энэ талаар яhала ехэ юумэн хэгдээ, хэгдэжэшье байна. Гэбэшье тэдэнэй хүдэлмэридэ үшөөл ехэ дутуу дунданууд ушарна. Зарим газарта гүрэнэй түсэбүүд, абтаhан уялганууд дүүргэгдэнэгүй. Ажахын зургаануудай олохон хүтэлбэрилэгшэд энээнэй түлөө гэм зэмые ондоо хүнүүдтэ тохохые оролдоно, ажал ябуулгадаа шүүмжэлхы ёhoор хандана гүй.

Даалгагдаhан участогайнгаа түлөө харюусалгаяа ажахын зургаануудай олохон хүтэлбэрилэгшэд, Соведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд мүртэй мэдэрдэггүй байха юм. Энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүдые hануулха хүсэлэнтэйб. «Хэрбээ бидэнэй бултанай, хүн бүхэнэймнай hалибуляар хандалгые зайсуулаа hаамнай, hайн байгаа,—гэжэ тэрэ хэлээ hэн. — Гүрэнэй түсэбые бэелүүлхын түлөө хододоо сэдьхэжэ ябаха, бодомжолхо ёhотойбди. Энэ жэлдэ тохёолдуулагдаhан али бүхы дутагдалнуудай түлөө урдынхиhаа бүри ехээр эрилтэ табихабди. Манай партийна хараа бодол ондоо байха ёhогүй. Абтаhан бүхы шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын, совет бүхы хуулинуудые сахихын түлөө Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала. Манайда хуули эбдэхэ, хазагайруулха эрхэ хэндэшье үгтөөгүй юм».

Нүхэдүүд! Обществын политическэ системые хүгжөөхэ, гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлой байгуулалтын асуудалнуудые шиидхэхэ талаар партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй хараалhан зорилгонууд бүхы эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэрине нарижуулан hайжаруулха эрилтэ табина.

hүүлэй жэлнүүдтэ сессинүүдые үнгэргэлгэ зарим тэды hайжаруулагдаа, тэдээн дээрэ, мүн саг үргэлжын комиссинуудай, депутадай бүлэгүүдэй хаража үзэдэг асуудалнууд олошоруулагдаа. Нёдондо жэл Соведүүдэй сессинүүд дээрэ 6,3 мянга гаран хүн гэхэ гү, али депутадуудай гурбанай хоёр шахуу хубинь үгэ хэлэhэн байна. Гэбэшье сесси бүхэниие, саг үргэлжын комиссиин заседани бүхэниие хүнүүдтэ бодото зүбшэлшэн, эгээл зүб шиидхэбэринүүдые хамтаараа бэдэржэ олохо харгы зам болгожо шадаагүйбди.

Арадай депутадуудай Зэдын районно Соведэй сессинүүдэй нэгэн дээрэ «Хүн зоной hуудал байдалые hайжаруулха, тэдэниие арадай хэрэглэмжын эд бараагаар хангаха хэмжээнүүдые hайжаруулха тухай» шухала асуудалые зүбшэн хэлсэhэн байгаа. Райсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр В. Д. Михайловай элидхэл соо бүгэдэндэ мэдээжэ тоо, баримтанууд харуулагдахаhаа гадна, энэ тэрэ дутагдалнуудыень элирүүлhэн шалтагаанууд дурдагдабагүй. 9 хүн, тэрэ тоодо 3 депутат сесси дээрэ үгэ хэлэhэн байгаа. Эдэ үгэнүүд юрын байhаараа суглаарагшадай анхарал татабагүй. Хэжэнгын, Сэлэнгын, Баргажанай, Прибайкалиин, Улаан-Үдын районуудай Соведүүдэй сессинүүдые үнгэргэлгэ тухай мүн лэ иимэрхүү жэшээнүүдые дурдажа болоно.

«КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр хиналтые hайжаруулха, хиналта болон гүйсэдхэл шалгалтые саашадань нарижуулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэдээ, арадай депутадуудай олохон Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүд өөhэдынгөө, мүн дээдэ таладань байдаг зургаануудай гүйсэдхэлгые саг үргэлжэ хинан шалгадаггүй юм. Жэшээнь, үнгэрhэн жэлдэ Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдком хүдөө ажахые хүгжөөлгын асуудалнуудые 31 дахин хаража үзэхэдөө, хангалтагүй муу эмхидхэлhээ уламжалан, тэдэнэй шиидхэбэринүүд бэелүүлэгдэнэгүй гэhэн тогтоолнуудые абаhан байха юм.

Соведүүдэй бүхы ажал ябуулгада саг үргэлжын комиссинууд ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Нютагай Соведүүдтэ 1668 саг үргэлжын комисси эмхидхэгдэнхэй. 8 мянга шахуу депутат тэдээндэ hунгагданхай. 1983 ондо тэдэнэр 5 мянга шахуу асуудалые Соведүүдэй ба тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй үзэмжэдэ табиhан байна. Улаан-Үдын городской ба городтохи районно Соведүүдэй, Хойто-Байгалай, Кабанскын, Сэлэнгын ба бусад зарим районно Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд яhала hайнаар хүдэлнэ.

Гэбэшье олохон районно, сельскэ (сомоной) ба поселково Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд муугаар хүдэлнэ, шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэгүй, арадай хиналтын органуудтай, профсоюзай ба комсомолой организацинуудтай нягта харилсаа холбоо тогтооногүй.

hунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Республикын Верховно Соведэй 1980 ондо болоhон hунгалтын үедэ 366 захяа депутадуудта үгтэжэ, бэелүүлэгдэжэ эхилhэн байгаа Үнгэрhэн үе соо эдэнэй 266-ниинь бэелүүлэгдээ, 66-ниинь дүүргэгдэжэ байна. Республикын нютагай Соведүүдтэ 2230 захяа ороо hэн. Үнгэрhэн хоёр жэлэй турша соо 1225 гэхэ гү, али бүхы захяануудай 54,9 процентнь дүүргэгдээ. hунгагшадай захяагаар социально-ажаhуудалай олохон барилганууд хэгдээ, хото городые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулхэ, харгы бариха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ АРБАДАХИ СЕССИ

ХҮДЭЛМЭРИИЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Тэдэнэй нэрэнүүдые үгэ хэлэгшэ нэрлэн тоолоhон байна. Нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд эдэ бүгэдые анхаралдаа абадаг гэхэшэ.

Һунгагшадай үгэhэн 160 захяагай 105-ниинь бэелүүлэгдээ гэжэ тоолохоор. Соведүүдэй хүсөөр Кабанскын райондо 2 миллион түхэригэй барилга-заhабарилгын хүдэлмэри хэгдэhэн байна. Тэрэ тоодо харгынууд ба үйлсэнүүд асфальтаар хушагдаа, хүүргэ баригдаа, Селенгинск посёлогто хүүгэдэй саад баригдаа, байрын гэр, больницын байшан, 150 хүнэй һууритай клуб баригдажа ашаглалгада үгтөө.

Гэхэтэй хамта элдэбын шалтагаанаар барилгын зарим объектнүүд хүсэндөө хүргэгдэнгүй үлэдэг. Эндэ ниитын хүсэн гүйсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Хиналта болон шалгалта хүсэд хэгдэнэгүй.

Һургуулиин реформые бэелүүлхэ тухай асуудалые дайраха зуураа, һургуулиин байшангуудай заhабарилга тухай нүхэр Данько хэлэhэн байна. Һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулинуудые бэлдэхэ асуудал имагтал Соведүүдэй оролдолгоhоо дүлдыдаха юм. Тэхэ зуура заhабарилгын асуудалые ажахынуудай түсэбтэ оруулха байгаа, тэрэгүйдэ Соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэд һургуулиин байшангые түргэн саг соо заhабарилуулха гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдые аргадажа ябаха баатай болодог гэжэ үгэ хэлэгшэ өөрынгөө һанамжые мэдүүлбэ.

— КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ, мүн СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй түрүүшын сесси дээрэ ажабайдалай гол шухала асуудалнууд табигдаа,— гэжэ КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь депутат **П. В. Бахаев** үгэеэ эхилбэ. Продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха 3 жэлэй түсэбүүд энэ райондо гол түлэб бэелүүлэгдэнхэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэйнь түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ талаар шухала хэмжээнүүд абтана. Арадай ажахын түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадай үүсхэл, оролдолго горитой үүргэтэй гэжэ мэдээжэ. Хүн зоной эдэбхи үүсхэлые бадарааха, демократиие нарижуулан һайжаруулха гэээшэ гол шухала асуудал болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ, СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ сэхэ заагдаhан байна. Энэ талаар район дотор эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдана. Нэн түрүүн Соведүүдэй хүтэлбэриин органуудые бэхижүүлхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдана. Мүнөө район дотор 140 коммунист Соведүүдэй хүдэлмэридэ хабаадажа байнхай. Энэ ушар Соведүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулгада өөрынгөө горитой нүлөө үзүүлнэ.

Ажахын хүдэлмэридэ нүлөөлдэг, хүн зоной эдэбхи үүсхэлые зохисотойгоор хэрэглэдэг нютагай Соведүүд район дотор олон байна. Жэшээнь, Ашангын сомоной, Үдын, Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын сельсоведүүд, Хориин поселково Совет түрүүшүүлэй тоодо нэрлэгдээ. Эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулга, демократическа ёho гуримые наринаар сахилга тэдэнэй хүдэлмэриин шэнжэ шанар болонхой.

Гэбэшье Хориин райондо бүхы юумэн һайн гэжэ мэдэрхын аргагүй гэжэ үгэ хэлэгшэ саашань үргэлжэлүүлбэ. Хүдэлмэридөө ямаршье дутуу дунда зүйл гаргадаг ушар миин орхигдохо ёhогүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ онсологдоо hэн. Соведүүдшье хүдэлмэрээ иимээр ябуулха ёhотой.

— Манай районой ажалшадай урда ехэ зорилгонууд табигданхай. Тэдэ зорилгонуудаа бэелүүлхэ хэрэгтэмнай бэрхэшээлнүүдшье ушарна,— гэжэ нүхэр Бахаев үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. — Түсэбүүд дүүргэгдэнэ, зүгөөр һанаагаа амараад һууха үндэhэн манда байхагүй. Хүдөө ажахын продукциие үйлэдбэрилгэ үшөөл дутуу дундатай гэхэшэ.

Үгэ хэлэгшын һанамжаар, Соведүүд болон РАПО ажахын асуудалнуудые шиидхэхэдээ, хоорондоо хүдэлмэрээ зохилдуулан ябуулха зэргэтэй.

Районой партийна организацин Соведүүдэй хүдэлмэриие яажа хүтэлбэрилдэг тухай үгэ хэлэгшэ горитойгоор тогтоhон байна. Гадна район дотор ажалай һуралсалда горитой анхарал хандуулагдана. Һурагшадай зунай амаралтын үедэ тэдэнэй хүсые зүбөөр хэрэглэхэ зорилго табигдана. Хориин хүдөөгэй техническэ мэргэжэлэй училищида һурагшадай тоо олошорхо ёhотой. Гэбэшье байшангынь үйтадаха болоно. Хоридо 520 хүүгэдэй һууритай саадта 800 үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ, тиихэдэ 400 багашуул хаанашье хүмүүжүүлэгдэхэ аргагүй, тиимэhээ Хори тосхондо 320 хүүгэдэй һууритай тусхай комбинат бариха асуудал табигдана. Мүн лэ районой түбтэ шэнэ һургуули баригдахаар болонхой.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй, мүн СССР-эй шэнэ зарлалай Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые бүрин түгэсөөр бэелүүлхэ хэрэгтэ Хориин коммунистнууд ба ажалшад бүхы хүсэеэ элсүүлхэ юм гэжэ нүхэр Бахаев мэдүүлhэн байна.

Холбоолжоной шулуу нүүрhэнэй уурхайн экскаваторай машинист депутат **В. К. Федосеев**тэ үгэ үгтэнэ. Тэрэ коллективэйнгээ хүдэлмэри тухай тогтоходоо, энэ жэлдэ гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ һаад ушаранхай. Уурхайн ашаглалгын хүсэн проектээр хараалагдаhан хүсэндөө хүрөөдүй байна. Тиихэдэ манай хүдэлмэридэ автобазын хангалтагүй хүдэлмэри түбэг татана. Ушарынь хадаа энэ автобаза манай уурхайн коллективэй малтаhан шулуу нүүрhые зөөхэ хүдэлмэриие хангажа шаданагүй. Тиигээдшье эндэхи хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэридөө ехэ харюусалгагүйгөөр хандадаг байна. Эндэ кадрнууд дуталдана. Энэ ушар юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, эндэ ажалладаг хүнүүдые байрын гэрээр хангаха арга боломжогүй. Тиихэдэ энэ эмхиин материально-техническэ үндэhэ һуури хангалтатай гэхын аргагүй.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Федосеев городой хүн зоной ажабайдал болон ажаhуудалай хэрэглэмжые, хангалгын асуудалнууд тушаа горитойгоор тогтобо. Эндэ хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинат бариха гэлсэhээр үнинэй. Зүгөөр республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудай анхаралаа энэ хэрэгтэ һулаар табиhан дээрэhээ иимэ ушар тохёолдоно. Тиихэдэ соёлой, худалдаа наймаанай болон һургуулиин наhа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые хэрэгтэй соонь бодхоохоор болоо гэжэ тэмдэглээ.

Удаань республикын хүн зоной ажаhуудалые хангалгын министр депутат **Е. И. Мульченко** үгэ абаhан байна. Республикын хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжые хангаха талаар комплексно хэмжээ ябуулганууд хараалагдаhан байна. Тэдэниие бэелүүлэн, энэ хэрэг һүүлэй жэлнүүдтэ яhала һайн байдалтай боложо байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Тиигэжэ 1983 оной түсэб дүүргэгдэhэн байха юм. Тэрэшэлэн энэ жэлэй таба һарын даабари баhал гэмгүйгөөр бэелүүлэгдээ.

Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай материально-техническэ үндэhэ һуури бэхижүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри хэгдэнэ. Олон объектнүүд, тэрэ тоодо хангалгын комбинадууд олон районуудта баригдажа, ашаглалгада оронхой. Ажахын гуримаар өөhэдынгөө хүсэ зөөриие хэрэглэн, нёдондо хоёр миллион түхэригэй барилга хэгдэhэн байна.

Эмхидхэлэй-техническэ хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлhэнэй ашаар хэhэн хүдэлмэриин шанарые яhала һайжаруулжа байнабди. Гэбэшье энэ ушарые һанаhанда хүрэмөөр гэхын аргагүй. Илангаяа хүдөө нютагуудай хүн зониие ажаhуудалайнь талаар хангалга бирагүй байдалтай. Тэрэнhээ уламжалан элдэб мэдүүлгэ, гомдолнууд ородог байhаар. Министерствын хэдэ хэдэн предприятинууд түсэбтэ даабарияа дүүргэжэ шаданагүй. Хэhэн бүхы продукциинь шанар һайн бэшэ.

Хүнүүдэй магазинhаа худалдажа абаhан радиоприбор, телевизор, холодильник болон бусад орёо хэрэгсэлнүүд эбдэрхэй гү, али хүдэлдэггүй байжа, манай предприятинуудта олоор заhагдана. Гадна тэдээндэ хэрэгтэй болодог запасной частьнууд үсөөнөөр абтана. Баhал зариманиинь хэрэглэжэ боломоор бэшэ, шанар муутай байдаг гэхэшэ.

Нүхэр Мульченко кадрнуудай асуудалнуудта горитой тогтоо. Илангаяа хангалгын байшангуудай директорнүүд, ахамад инженернүүд, ахамад бухгалтернууд олоор һэлгэгдэнэ. Байрын гэрнүүдэй хомор байhан дээрэhээ хүдөө тосхонуудта шадамар бэрхэ мэргэжэлтэд удаан тогтоногүй. Тиигээдшье нютагуудтахи партийна, совет органууд манай министерствын мэдэлэй предприятинуудта, эмхи зургаануудта бэлэдхэл һулатай, хүтэлбэрилхы тушаалдаа ябажа бирахагүй хүнүүдые эльгээдэг. Ушар тиимэhээ энэ асуудалые зүбөөр шиидхэхые районуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ тэрэ гүйлтатайгаар хандаба. Тиигэжэ кадрнуудай асуудалые бодомжотойгоор шиидхэжэ, тэдэниие нэтэ газартаа удаан саг соо хүдэлгэхэ арга боломжо тогтоохо хэрэгтэй байна.

Хойто-Байгалай районой Хойто-Муяын поселково Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Н. Г. Гумерова** сесси дээрэ үгэ хэлэбэ.

— Поселково болон сельскэ Соведүүд хадаа гүрэнэй засагай органуудай системэдэ эгээл доодо шатань болоно. Тиимэhээ энэ шатын хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэhэнhээ уламжалан, тосхон, һуурин бүхэнэй хүгжэлтын хэмжээн дүлдыдаха байна. Би өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгые хэрэглэн, Хойто-Муяын поселково Соведэй хүдэлмэри тухай, экономическа болон социальна хүгжэлтын асуудалнуудые яажа шиидхэдэг тухайгаа хөөрэхэмни,— гэжэ тэрэ үгэеэ эхилнэ.

Хойто-Муйск поселогто мүнөө 10 мянган хүн ажаhууна. Тэндэ Байгал-Амарай түмэр зам баригшад, 46 ондо ондоо үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд ажаhууна. Эндэ орон дотор эгээл ута 15,3 километр тоннель хүндэ хүшэр ершон байдалда баригдажа байна. Июниин 1-нэй байдалаар 6 километрhээ, дээшэ тоннель баригданхай. 1983 ондо Хойто-Муяын газар дээрэ хоёр уулзалга боложо, түмэр зам барилгын хүдэлмэриие Баунтын райондо дамжуулhан байнабди.

Энэ поселогой һуури 7 жэлэй саада тээ табигдаа hэн. Гэбэшье мүнөө гүн хүбшэ соо үзэсхэлэн гоё поселок бодхоогдобо. Хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын материально-техническэ үндэhэ һууряар баян эмхи зургаанууд бии болгогдоо. 1140 хүбүүд, басагадай һураха һургуулиин байшан баригдажа, мүнөө тэндэ 1400 эдиршүүл эрдэм шудалжа байна. Үнгэрhэн жэлдэ автокласс, хүгжэмэй һургуули, хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуули, 200 хүнэй эмшэлүүлхэ түмэр замай узловой больница ашаглалгада тушаагдаа hэн. Энэ жэлдэ үхибүүдэй поликлиникэ, тус бүридөө 600 һууритай соёлой хоёр байшангай, 8 магазинай, 5 столовын барилга эхилhэн байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Белоруссиин ажалша түлөөлэгшэд «Детский мир» гэжэ хүүгэдэй гоёор баригдаhан магазин дүүргэhэн байна.

Тоннельщигүүдэй бодхооhон поселогтохи Спортын ордон ёhотойл спортивно-элүүржүүлгын түб болонхой. Энэ ганса манай район соо бэшэ, бүхы БАМ дээрэ суурhаhан барилга. Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшан социалис мүрысөөндэ нэгэтэ бэшэ илажа шадаhан, республика соогоо суутай болоhон предприяти. Эдэ болон бусад гоё һайхан барилгануудые «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 597-дохи СМП-гэй уран гарта барилгашадай хүсөөр бодхоогдоhон байха юм.

Поселогой хүгжэлтын болон хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгын асуудалнуудые поселково Совет эндэхи партийна болон профсоюзай организацинуудай саг үргэлжын хабаадалгатайгаар шиидхэдэг. Районой партийна болон совет органуудай өөрhөө манай хүдэлмэридэ ехэ туhаламжа үзүүлдэг.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Г. А. Алиев энэhэн руу ябахадаа, поселогой ажабайдалда, барилгашадай хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгэhэн байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Поселково Соведэй хабаадахагүй хэрэг гэжэ огто үгы. Шефтээ абаhан совхоздо үбhэ хуряахадань туhалха хүнүүдые ябуулдаг, харгы заhабарилха хүдэлмэридэ тосхониингоо зониие олоор хабаадуулдаг арга шадабаритай. Нэрэшэлэн тосхониие ногооруулха, дайнай ветерануудта, пенсионернүүдтэ анхарал хандуулха талаар олон асуудалнуудые шиидхэдэг байна.

Һунгагшадай захяануудые дүүргэхын тула эндэ ехэ оролдолго гаргагдана. Энэ зарлалай эхиндэ депутадуудта захиhан захяаень дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ харюусалгатайгаар хандаhан байна. Һунгагшад ажабайдалай, ажалай шиидхэгдээгүй асуудалнуудаар захяа үгэhэн. Илангаяа һургуулиие үргэдхэхэ хэрэг энэ үедэ эгээл шухала болоhон бэлэй. Имагтал депутадуудай оролдолгоор һургуулиин байшангай гурбадахи ээлжээниинь оройдоол гурбан һарын туршада бүтээгдэhэн байна. Депутадуудта үгтэhэн 29 захяагай 22-нь поселково Совет дүүргэжэ шадаhан, 7-ниинь мүнөө шиидхэгдэжэ байна. Ерэхэ һунгалта болотор эдэ бүгэдэ гүйсэд бэелүүлэгдэхэ.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Гумерова социалис мүрысөө эмхидхэдэг дүй дүршэлые элирхэйлэн харуулhан байна.

Арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Е. Бахрунов** үгэ хэлэхэдээ, районно, сомоной болон сельскэ Соведүүдэй депутадуудай ажал хэрэг дээрэ онсо тогтоhон байна. Хүшуун-Үзүүрэй (түрүүлэгшэнь И. М. Гененов), Суулгын (түрүүлэгшэнь А. М. Денисова), Хонхолын (түрүүлэгшэнь Ф. Я. Варфоломеев), Мухар-Шэбэрэй (түрүүлэгшэнь П. Е. Подкин) сомоной болон сельскэ Соведүүд һайнаар хүдэлдэг гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Һүүлэй үедэ тэдэнэй ажал хэрэгынь улам һайжаржа байна. Дээрэ дурсагдаhан сомоной болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэрилэгшэд районоингоо экономическа болон социальна хүгжэлтые саашадань улам үргэдхэхын түлөө шармайн ажаллана. Районой ажалшадые, илангаяа малшадые худалдаа наймаанай, медицинын талаар, мүн ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэри саашадань һайжаруулха хэрэгтэ сомоной, сельскэ Соведүүд анхаралаа хандуулна. Ажалай журам бэхижүүлхэ, ниитын гурим сахиха хүдэлмэри район дотор мүн лэ үнгэргэгдэнэ.

Тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэhээр. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада районой ажахынуудта барилгын, барилга-заhабарилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ горитой хубилалтанууд боложо, гүрэндэ һү, мяха, тоhо худалдаха түсэб дүүргэгдээ. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада район дотор 4 дунда, найман жэлэй 1 һургуулинууд баригдажа, ашаглалгада үгтөө. 870 хүүгэдэй һууритай саадууд мүн лэ баригдаа. Энэ хэрэгтэ арадай депутадуудай, сомоной болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай оруулhан хубита ехэ.

Районно Соведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагуудаар саг үргэлжэ ябажа, тэдэнэй һуудал байдалаар һонирходог, энэ талаар гараhан элдэб жэжэ, томошье асуудалнуудые байра дээрэнь шиидхэхые оролдодог байна. Сомоной, сельскэ Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй семинар-зүблөөнүүд һара бүри үнгэргэгдэжэ, мүнөөдэрэй гол шухала асуудалнууд эндэ зүбшэн хэлсэгдэдэг юм.

Гэбэшье Соведүүдэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд олдоод лэ байдаг. Жэшээ болгон дурдаха болоо hаа, зарим нютагай Соведүүдэй байшангууд заhабарида орохоор, шэнэлэгдэхээр болонхой. Шаралдайн, Шэнэ-Заганай, Түгнын сельскэ болон сомоной Соведүүдэй байшангууд тиимэ байдалтай. Транспортда хабаатай шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Районой түб — Мухар-Шэбэртэ шэнэ гостиница баригдахаар болоо.

Россин гүрэндэ Буряад ороной һайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойе угтуулан, районой ажалшад дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаад, ажаллажа байна. Тиигэжэ гүрэндэ һү, мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэдэнэр шармайн оролдоно. Районой колхоз, совхозуудай һү hаалиин фермэнүүд болон гүүртэ отаранууд дээгүүр байгуулагдаhан саг үргэлжын комиссиин гэшүүд, арадай депутадууд гүрэндэ һайн шанартай, ехэ продукци худалдаха талаар ойлгуулам-жын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

Хүн зоной ажаhуудалай болон соёл гэгээрэлэй талаар үзэгдэhэн дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ арадай депутадууд мүн лэ ехэ нүлөө үзүүлдэг байна. Һургуулинуудта болон хүүгэдэй саадуудта анхаралаа хандуулжа, үхибүүдэй бэеын элүүр энхын түлөө оролдохо тухай асуудал депутадуудай урда саг үргэлжэ табигдажа байдаг, үшөөшье табигдахань лабтай гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэhэн байна.

Удаань арадай депутадуудай Советскэ районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. П. Елгин** үгэ абажа, Улаан-Үдын Советскэ район дотор һүүлэй үедэ боложо байhан хубилалтанууд, шэнэ барилганууд тушаа тогтоо. Энэ райондо бодхоогдожо байгаа олон тоото барилганууд дээрэhээ хаража үзэхэдэ, городой ажалшадай ажабайдалай, ажал хүдэлмэриин жэл үнгэрхэ бүри һайжаржа байhаниинь элирнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада энэ райондо байрын гэрнүүд олоор бодхоогдоо. Энэ хугасаа соо гансал барилгын хүдэлмэридэ 12,7 миллион түхэриг гаргашалагдаhан байна. Ленинэй, Кировэй, Борсоевой, Каландаришвилиин нэрэмжэтэ үйлсэнүүдтэ капитальна заhабарилга хэгдэнэ. Барилга-заhабарилгын хүдэлмэринүүдые саг болзор соонь үнгэргэхэ хэрэгтэ арадай депутадууд, депутадуудай бүлэгүүд болон саг үргэлжын комиссинууд ехэ туhаламжа үзүүлнэ. Һүүлэй үедэ оньhон техникэ хэрэглэhэнэй, шэнэ аргануудые нэбтэрүүлhэнэй ашаар гансал манай район дотор 2130 мянган түхэриг мүнгэн алмагдаа. Оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлдэ шэнэ цех баригдажа ашаглалгада оруулагдаа, завод болон промышленна бусад үйлэдбэринүүдэй хүдэлмэришэдые хангаха талаар горитой хүдэлмэри үргэлжэлhээр.

Манай райондо 2 поселково Совет оршоно. Эндэмнай депутадуудай 11 бүлэг, саг үргэлжын 10 пост тоологдоно. Арадай депутадууд болон депутадуудай бүлэгэй, саг үргэлжын комиссинуудай гэшүүд районойнгоо ажалшадай ажаhуудалаар саг үргэлжэ һонирхожо, тэдэнэй үгэhэн захяануудые дүүргэхын түлөө оролдожо байдаг юм. Поссоведүүдэй дэргэдэхи депутадуудай бүлэгүүдэй хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр «Депутадуудай эрхим бүлэг» гэhэн нэрэ зэргын түлөө тэмсэдэг байна, һара бүри үнгэргэгдэжэ байдаг зүблөөнүүд дээрэ ажал хэрэгээ саашадань улам һайжаруулха тухай хөөрэлдэдэгбди.

«Соведүүд гансашье ажалшадай эша түhада бэшэ, харин ажалшадаар дамжуулан хүдэлжэ шадаха гүрэнэй хүтэлбэрилгын зургаанууд»,— гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ тэмдэглээ бэлэй. Ушар тиимэhээ бидэнэр, мүн арадай депутадууд ажалшадтаяа хамта саашанхи зорилгонуудаа бэелүүлхэ ёhотойбди.

Арадай депутадуудай Советскэ районно Соведэй гүйсэдкомой долоодохи сесси дээрэ ажалшадай һуудал байдал һайжаруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ hэн. Энэ асуудалаа зүбөөр, саг болзор соонь шиидхэхын тула поссоведүүдэй депутадууд саашанхи түсэб, зорилгонуудаа үшөө дахин харан, ажалшадайнгаа эрилтэнүүдые хангахые оролдоно.

— КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр, арадай гэгээрэл хүгжэлтынгээ шэнэ шатада гараhан байна,— гэжэ Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ректор депутат **И. А. Батудаев** үгэеэ эхилбэ. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ, багшанарые бэлдэжэ гаргаха хэрэгтэ юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгэ тухай Тогтоол политическэ удха шанартай, болон хараатай документ болоно.

Буряадай «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто багшанарай институт 50 гаран жэлдэ багшанарай кадрнуудые бэлдэжэ байдаг. Мүнөө аяар 12 мэргэжэлэй багшанар республикын һургуулинуудта ажаллахаар эльгээгдэнэ. Институт бэрхэ мэргэжэлтэдые бэлдэжэ гаргадаг болоо. Юундэб гэхэдэ, профессорско-багшанарай бүридхэл жэл бүридэ һайжарна. Жэшээлхэдэ, байгша табан жэлэй гурбан жэлэй туршада, үнгэрөөшэ табан жэлэйхидэл адли олон диссертацинууд хамгаалагдаhан байна. Мэргэжэл ехэтэй багшанарай хүсөөр бүхы талаараа бэрхэ мэргэжэлтэд бэлдэгдэжэ гарана бшуу.

1983 ондо Россин Федерациин багшанарай институдай дундаhаа социалис мүрысөөндэ илагша гэжэ манай институт түрүүшынхиеэ тоологдоод, РСФСР-эй гэгээрэлэй министерствын болон гэгээрэлэй, дээдэ һургуулинуудай, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туга хүртөө.

Гэхэтэй хамта, багшанарые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы нөөсэ арга боломжонууд хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Институтда һурахаяа ерэгшэд олонхи ушарта дунда һургуулиин программые муугаар шудалhан байдаг. Тиихэдэ дунда һургуулинууд болон районуудай гэгээрэлэй таhаг ерээдүйн багшанарые бэлдэхэ хэрэгтэ муугаар туhалдаг. Тэдэнэр өөрынгөө һурагшадые зууршалжа, мэргэжэлыень зүбөөр олгохо гэжэ оролдохо ёhотой.

Тиихэдэ институт һаял дүүргэhэн багшанарай һайнаар ажаллаха зохид эрхэ байдал олгохо гэхэшэ ехэ удха шанартай. Гэбэшье олонхи районно Соведэй гүйсэдкомууд залуу мэргэжэлтэдтэ ашаг үрэтэйгээр ажаллаха байдал олгодоггүй гэжэ үгэ хэлэгшэ шүүмжэлбэ.

Ерээдүйн бэрхэ багшанарые хүмүүжүүлхын тула 7—8 классуудhаа эхилжэ, энэ талаар һурагшадтай хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Энэ зорилго бэелүүлхын тула багшанарай институт дунда һургуулинуудтай холбоогоо улам бэхижүүлхэ, нарижуулха ёhотой болоно.

Дунда һургуулинуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэхэ гэхэшэ шухала асуудал болоно. Гэбэшье энэ талаар түрүү һургуулинуудые хүтэлбэрилэгшэдэй дүй дүршэл олоной дунда тараан дэлгэрүүлхэ шухала. Эдэ болон бусадшье дутагдалнуудаа усадхаха хэмжээнүүдые манай институт бэелүүлхээр хараална.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүд дотор ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжонууд заагдажа, тодорхой зорилгонууд табигдаhан байна. Эдэ шиидхэбэринүүд болон захяа заабаринуудые хүтэлбэри болгон, манай республикын бүхы ажалшад, мүн гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд ажал хүдэлмэрээ улам урагшатайгаар эрхилхээр зоринхой. Нөөсэ арга боломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэн, хүдэлмэриингөө шанарые улам һайжаруулха, дутагдалнуудаа бүхыдэнь усадхахаар зэхэнhэйбди, гээд тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

Юрэнхы болон мэргэжэлэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгэ тухай Тогтоол арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй урда үргэн харгы нээжэ үгөө. Тус Тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ арадай депутадуудай Соведүүд шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ ёhотой байна бшуу.

Багшанар тухай анхарал оролдолго гаргаха гэхэшэ ерээдүй тухай бодомжолхо хэрэг мүн. Тиимэhээ партийна болон совет органууд, арадай депутадууд энэ асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулха бэзэ гэжэ найдажа байhанаа үгэ хэлэгшэ үгынгөө түгэсхэлдэ элирхэйлбэ.

Буряадай АССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ депутат **С. Л. Ошоров** удаань үгэ абаба.

— Манай парти болон правительство ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэхэ үедөө барилгын асуудалнуудта, барилгын шанарые һайжаруулха, хото городууд болон хүдөө нютагуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг,— гэжэ тэрэ үгэеэ эхилбэ.

Манай республика дотор барилгын хүдэлмэриин хэмжээн жэлhээ жэлдэ үргэдэнэ. Жэшээлхэдэ, арбадахи табан жэлэй, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада 2,5 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байранууд ашаглалгада оруулагдаа. Тиихэдэ гоё һайханайнь тушаа асуудалда горитой анхарал хандуулагдана. Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын, авиационно заводуудай микрорайонууд, Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой 46-дахи кварталай, мүн тиихэдэ Северобайкальск, Гусиноозерск хотонуудай, Петропавловка болон Заиграево һууринуудай барилганууд яhала һайнаар хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Зэдын районой Оёорой совхозой, Яруунын районой «Победа» колхозой түб һууринуудай барилгын хүдэлмэри генеральна түсэбүүдэй ёhoор хэгдэнэ. Эдэ барилгануудые арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хүтэлбэри доро хэгдэдэгынь эли.

Гэхэтэй хамта республика дотор барилганууд хаа хаанагүй комплексноор ябуулагданагүй. Мүнөө, Буряад ороной Россин гүрэндэ һайн дураараа ниилэн ороhоор 325 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ онсо удха шанартай байгаа.

Республикын барилгын организацинууд КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, барилгын хүдэлмэриие улам үргэдхэхэ, шанарынь улам һайжаруулха гэжэ оролдоно. Гэбэшье дутагдалнууд нилээд олон гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Улаан-Үдэ хотын ажалшад, жэшээлхэдэ, гэр байрануудай барилгын шанар муу, үбэлэй үедэ хүйтэн гэжэ гомдохо ёhooроо гомдодог. Гэр барилгын комбинадай шэнэ сериин гэрнүүдые барижа эхилээдүй hаа, иимэ дутагдалнууд дайралдажал байха гэжэ һанагдана.

Гэр байрануудые болон бусадшье баригдаhан объектнүүдэй газаада, нюур талыень һайхан болгохо, шэмэглэн гоёохо материалнуудаар манай республика баян гэхэшэ. Гэбэшье барилгада тиимэ материалнуудые хэрэглэхэ талаар оролдолго мүнөөшье болотор гаргагданагүй.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 ондо баталан абаhан «Хүдөөгэй хүн зоной гэр байрын, коммунально - ажаhуудалай социально-соёлой байдалые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоол хүдөөгэй һуурин тосхонуудай шэг шарайе улам һайхан болгохо хэмжээнүүдые хараалhан байдаг. Барилгын организацинууд парти болон правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, хүдөөгэй һуурин тосхонуудта генеральна түсэбэй ёhoор барилга хэхэ гэжэ оролдоно. Энэ талаар зарим тэды амжалтануудшье түйлагданхай. Яруунын, Зэдын, Сэлэнгын, Түнхэнэй болон бусад районуудай ажахынуудай түб һууринууд генеральна түсэбэй ёhoор барилгануудые хэнэ. Гэхэтэй хамта, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай районуудай зарим ажахынууд генеральна түсэбгүйгөөр барилга хэдэгынь харамтай. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха тушаа хэмжээнүүд абтажа байдаг.

Минии һанахада, модон гэрнүүдые хүдөө нютагуудта бариха барилгын тусхай организаци гү, али комбинат эмхидхэхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ саашань үргэлжэлүүлбэ. Тэрэшэлэн хүдөө нютагуудта гэр байрануудые бариха барилгын кооперативуудые байгуулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ һанамжа оруулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд — Улаан-Үдын Буряткомэнергын бригадир М. П. Нефедьев (зүүн гарhаа), Байгалай леспромхозой участогай начальник А. А. Липин, Бабушкин городой парткомой секретарь Н. П. Бажанов, Түнхэнэй районой «Мир» колхозой механизатор В. Д. Машкинов сессиин забhарлалгада.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ХҮДӨӨГЭЙХИДТЭЙ УУЛЗАНА

Буряадай гүрэнэй филармониин лекториин хоёр бүлэг мүнөө үедэ Яруунын, Кабанскын районуудай ажахынуудай малшадаар ябажа байна.

«Эхэ орон тухай һанал бодол» гэһэн темэ абаһан нэгэ бүлэгынь Ярууна нютагай ажалшадтай уулзалгануудые эмхидхэнэ. Филармониин лектор, хүгжэм шэнжэлэгшэ Людмила Тенякова патриотическа удхатай лекцинүүдые уншажа, сугларагшадые һонирхуулна. Дуушад Михаил Богомазов, Софья Ванжилова гэгшэд Валентина Богомазовагай зэдэлгэһэн хүгжэм доро совет композиторнуудай зохёоһон Эхэ орон, инаг дуран тухай дуунуудые гүйсэдхэнэ. Тинхэдэ Светлана Балдандоржиева шүлэг зохёолнуудые уран гоеор уншана.

«Аялга дуутайгаар ажабайдал соогуур» гэһэн нүгөө бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Наталья Ринчиновагай элидхэлнүүдээр Кабанскын районой ажалшад һонирхоно. Тинхэдэ дуушад Марат Арсланов Наталья Климович хоёрой ирагуу дууе хүгжэмшэн Юрий Коньков дэмжэнэ.

Г. КУЛАГИНА.

ТОБШОХОНООР

Буряадай гүрэнэй филармониин бүлэг артистнууд Хойто-Байгалай районоор ябажа, тэндэхи ажалшадай, үхибүүдэй урда «Шэдитэ ушарнууд» гэһэн куклануудай зүжэг харуулна.

* * *

«Сэлэнгэ» гэжэ эстрадна ансамбль Загарайн районой ажахынуудаар ябажа байна. Тэрэнэй программа ород, буряад болон манай ороной бусад үндэһэ яһатанай хатар, дуунуудһаа бүридэнхэй. Тус ансамбль удаань Прибайкалиин, Баргажанай, Хурамхаанай районуудаар ябаха байна.

* * *

Хүршэ областиин «Эрхүүгэйхид» гэһэн эстрадын болон циркын бүлэгэй артистнууд Хэжэнгын районой ажалшадай урда бэлиг шадабариа харуулна. Рафаэль Чудиновай хүтэлбэрилдэг энэ коллектив һүүлдэнь Загарайн районой ажахынуудаар зорижо гараха юм.

Г. ПЕТРОВА.

ХОЛЫН ЗАМДА МОРДОБО

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрта эдэ үдэрнүүдтэ хатар, дуунай «Байгал» ансамблиин түлөөлэгшэд ехэ концертнүүдые үгэбэ. Ансамблиин артистнууд Японой городуудаар гастрольдо гарахынгаа урда тээ Улаан-Үдынгөө ажалшадай урда иигэжэ тоособо ха юм.

Дүшэн жэлэй саана байгуулагдаһан тус ансамбль буряад арадайнгаа бэлиг шадабарие Эхэ оронойнгоо хизаар нютагуудаар, мүн Чехословакида, Монголдо ошожо, арад зондонь танилсуулһан байха.

Ансамблиин коллективһээ хорин табан гэшүүд Япон-совет хани барисаанай обществын уряалаар холын замда мордобо. Тэдэнэр олтирогто ороной арбаад хотонуудаар ябажа, бэлиг шадабариа харуулха юм. Программадань ород, буряад арадуудай хатар, дуунай искусствын хори гаран номер шэлэгдэжэ абтанхай.

Хүгжэм, дуунда эрилтэ ехэтэй Япон ороной шагнагшад СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаевай, РСФСР-эй арадай артистка Чимита Шанюшкинагай, М. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай Бүхэсоюзна конкурсын лауреат Вячеслав Бальжинимаевай, «Сочи-82» гэжэ совет дуунай Бүхэроссин конкурсын дипломант Дарима Дугдановагай бэлиг шадабаритай танилсаха байна.

Б. ПАВЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дуушан Д. Дугданова; уян нугархай хатар.

Б.ГАДЬЯНОВАЙ, П. БУРМАКИНАЙ фотонууд.

ИНКЭНҮҮД... АЛТАН

«Инкэнүүдтэ хабаатай алтан, мүнгэн баялигуудынь бүхы дэлхэйн засаг баригшадай хамтын баялигһаа холо үлүү һэн», —гэжэ конкистадорнуудай хойноһоо Шэнэ дэлхэй руу ошоһон францискан санаартан Диего де Кордоба бэшэһэн байдаг.

Энээн тушаа Перу гэжэ оронние мэдэлдээ абаһан Франсиско Писарро гэгшын Карл императортаа эльгээһэн алтан, мүнгэнэй дансада францискан санаартан хуурмаг юумэ бэшээгүй, харин байһан юумыень тэмдэглээ гэхэ. Эльдорадо гэдэг үльгэр түүхэ шэнги орон бии юм гэһэн бодомжын удхань болоо гээд гэршэлнэ.

Тэрээнһээ хойшо бага бэшэ саг үнгэрөө. Инкэнүүдэй эртэ урда сагай империин алтан, мүнгэн баялигуудай ехэнхиинь зөөхэдэ таарамжатай һайн байха гэжэ хайлуулан монсойлгоод, Испани руу абаашаһан байгаа. Нүгөө зарманиинь хаанай ордондо ба коллекционернүүдэй гарта ороһон байха юм. Колумбын урда тээхи үеын Перугай искусствын хэдэн мянган зохёолнууд үмсын гарта байһан зандаа, тиин тэдэнние оронһоо газаашань гаргалга мүноошье хүрэтэр үргэлжэлһөөр гэжэ тэндэхи газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Тиигэбэ ябашье, зоной зөөри болохо уран һайханай зүйлнүүдые хамгаалха гэһэн эрилтэ Перуда эрид шууд табигдажа эхилэнхэй. Энэ хэрэгтэ Лимын алтанай музей гол үүргэ дүүргэнэ.

...Перугай нииелэл хотын шууягүй, захалиг газарта оршодог мүнөөнэй хоёр дабхар гэр оронойнь арад зондо, хари гүрэнүүдэй аяншалагшадта болон дэлхэйн олон оронуудай мэргэжэлтэдтэ һайн мэдээжэ юм.

Бидэ тэрэ музейн техническэ директор — сеньор Альвара Рока-Рейтэй хөөрэлдөө һэмди. Музейн бии бололго тушаа тэрэ намтарынь хөөрөө һэн.

Тэрэнние эмхидхэһэн Мигель Мухика Гальо гэгшын өөрынь суглуулбариһаа музей байгуулагдажа эхилһэн юм. 40—50 жэлэй саана Перугай хойто хүбүүнь урда сагай хүнүүдэй хүүрнүүдые нюусаар малтаһга үргэнөөр дэлгэрһэн байгаа. Хүүр сооһоо олдоһон түүхэтэ олон уран һайханай үнэтэ зүйлнүүдыень газаашань худалдадаг, үгышье һаа, хайлуулаад, эндэхи урашуулынь гоё һайхан зүүдхэлнүүдые хэдэг һэн.

Мигель Мухика энээн тухай мэдэхэдээ, урданай мастернуудай хэһэн үнэтэ зүйлнүүдые худалдан абажа хадагалха фонд бии болгохо гэжэ шиидэһэн байгаа. Экспонадуудайнь юһэн мянганда хүрэхэдэ, музейн шэнэ байшан баригдаһан юм. Тэрэ харуулай хэдэн түхеэрэлгэтэй, коллекцинүүдээ харуулха ба һандаргахагүй элдэб хэрэгсэлнүүдтэй юм. Мүнөө үедэ тэрэ 12 мянганһаа дээшэ алтан, 8 мянган мүнгэн, бронзо, шаажан болон бэшэ ондоо хэрэгсэлнүүдтэй болонхой. Үнэхөөрөөшье, дэлхэй дээрэ эгээл томо коллекцинүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Тэрээнһээ гадна, музейн зарим хубида элдэб оронуудай, элдэб үеын зэбсэгүүд суглуулагдан табигданхай.

Коллекцинүүд Европодо, Африкада, Азида табигдажа харуулагдаһан байна.

— Гансахан 1983 ондо бидэ Австри, Аргентинэ, Болгари, Швейцари гэхэ мэтэ гүрэнүүдээр ябаабди. Нюуха аргамгүй, манай эртэ урдын гарбалнуудай искусстватай Советскэ Союзые танилсуулаа һаа гээд ехэтэ һанагшабди, — гэжэ директор хөөрэнэ.

Музейн коллекци нэмэгдэжэл байдаг. Музей малталгын хүдэлмэридэ өөрөө хабаададаггүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэрэнние Национальна соёлой институт хэдэг. Тиигэбэшье оронһоомнай нюусаар гаргагдаад, Лондоной, Нью-Йоркын, Кёльнын аукцион дээрэ гаргагдаһан хуушанай зүйлнүүдые худалдан абаха гэжэ музей оролдодог. Эндэ һая Швейцариһаа гурбан айхабтар үнэтэй экспонат худалдажа абаа, зарим тэды зүйлнүүд Италиһаа ороо.

Музейн эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэридэ хабаададаггүй. Тиигэбэшье манда хүдэлхэеэ ерэһэн шэнжэлэгшэдтэ дуратайгаар туһалдагбди. Мүнөө, жэшээлхэдэ, музей тухай ехэ монографи ЮНЕСКО-гэй этигэмжэтэ дүүргэжэ байна.

Хүүр сооһоо олдоһон юумэ зонһоо худалдан абахадаа, тэдэнние нюусаар малтахыень зүбшөөнэ бэшэ гээшэ гүт гэһэн асуудал табижа болохот. Үнэн ушарһаа эхилхэ хэрэгтэй. Перугай бүхы территори дээгүүр хэгдэжэ байһан малталгануудые нягтаар хинаха арга байгуулмаар зөөри гүрэндэ үгы байна. Тиигээд ерэхэдэ, мүнөө дээрэ хуушанай зүйлнүүдые хилын саана гаргалтада, үгышье һаа, хайлуулгада һаалта хэхэ гансал хэхэ юумэмнай гэхэдэ, тэдэнние зонһоо худалдажа абалга болоно бшуу.

Мүнөө Испанида байдаг Перугай элшэн сайд, мэдээжэ банкир ба промышленник Мигель Мухикын байгуулһан фонд заримдаа дуталдашадаг. Томо ехэ үмсын коллекцинүүдэй гадаадада гаргагдажа ябашахагүйнь тула музей ехэ хэмжээ ябуулга бэелүүлдэг. Тон нимэрхүү байдалда гүрэнэйшье музейнүүд байдаг. Хуулиин ёһоор үмсын коллекцинүүдые хилын саана гаргахадань, гүрэн хоридоггүй байбашье, тэдэнние худалдажа абаха мүнгэ зөөри багаар һомолдог. Манай музей тухай хэлэхэ болоо һаа, бидэ гүрэнһөө нэгэшье мүнгэн туһаламжа абадаггүйбди. Тиигэбэ ябашье гүрэн музейе сахин хамгаалгада туһалдаг, мэргэжэлтэй археологуудые үгэдэг ба хилын саана манай выставкэ эмхидхэдэг.

...Гол экспозицинуудай байдаг зал руу бидэ буубабди. Эндэ табигдаһан үнэтэ зүйлнүүдые зузаан гэгшын хананууд ба хуяглагдаһан үүдэнүүд хамгаална. Үүдэндэнь — маанадай дадашаһан хинагшадай орондо — буутай харуулшад. Уран һайханай үнэтэ зүйлнүүдые хадагалжа байдаг музейнүүдые, галлерейнүүдые, һүмэнүүдые болон ондоошье зүйлнүүдые дээрмэдэдэг ушар Перуда ходо боложол байдаг һэн тула, һанаад үзэхэдэ, һэргы-
лэмжэ үлүү б
Үнгэрһэн жалд
дын мастернууд
һэн «гуми» гэж
ёһололдо хэ
айхабтар гоё ху
хотын Археологи
зей сооһоо хулуу
гаа. Һүүлдэ м
рэ олон газараа
рөөдэгдөөд Пе
тэдээ гаргагдаа

Эртэ урдын
хэһэн зохёохы
соо баһа нэгэ ёһо
мн» гэжэ хутаг
маар. Тэрээн
ламп гэжэ бурха
сэ һниилэгдэнхэй
даа манай үеын
дахи зуун жалн
ругай хойто тала
гэжэ тэрэ үедөө
болбосорһон хуги
«Гуми» дээрэнь
нюур бэшэ, хари
хахад һара шэн
титимтэй баг һ
Урданай индеец
ехэтэ тоодог ба
Юундэб гэхэдэ,
лэй саг, далайн
мэлтэ, хоролтые,
роо, уларилай һ
ра, үдэрнүүд г
харуулдаг байгаа

Музей соохи
ёлой ондоо һон
нат гэхэдэ, шу
ба арһа, алта м
гэхэ мэтэнүүдэ
һон хэрэмэй дүр
ханай түшэлгэ б
мо гэгшын хург
лэй яһала һониро
рэ «Чниу» гэж
тын мастернууда
ри болоно.

Соо сохёод,
орондо алтан пл
бинкархиһан хох
һонирхомоор. Эн
рэгшын амиды б
һэн операци гү, а
хойнонь хэнхэй г
музейдэ хүдэлж
Кёльнын уни
мэргэжэлтэд хар
болоно.

Тэрэнэй хажуу
дэн мянган алта
каар хэгдэһэн т
та мүнгөөр, ү
гаар хэһэн
айхабтар олон

Саб гэмэ шута
геометрическэ
түн ёһололооро
гоёолтонууд ондоо
рагдадаг. Бүри
ондоо индейцы
орходоо инкэнү
гөө искусства
могой баримта
гүй байгаа. Тэдэ
байһан эрэгтэй,
зонние болон
тадые байһан соо
гажа харуулдаг
юм.

Перугай урдана
нуудай дарханай
та тушаа тусхайт
мөөр. Тэдэнэй
аргануудыень 200
гэрһэн хойно
тайлбарилаа. Тэд
нөө үеһөө 500
зэдтэ алта шарах
дэб кислотануу
лэхэ нюусые ху
байгаа.

Эртэ урдын ш
лон Перугай суу
музей соо табигд
дэнэй зарим нэгэ
ёр мянганһаа ү
саана бүтээгдэн

Сергей КАР
АПН-эй корре
ЛИМЭ.

АРАДАЙ ДУУНАЙ ДУНДАРШАГҮЙ БАЯЛИГ

Түрэл республикынгаа дуу хүгжэмэй искусствые саашадань хүгжөөхэ, бэлигтэй бэрхэ залуу дуушадые элирүүлхэ зорилготойгоор совет болон арадай дуунуудые гүйсэдхэдэг залуу дуушадай республиканска конкурс жэл бүри үнгэргэгдэдэг. Байгша ондо тус конкурс зургаадахияа эмхидхэгдэжэ, Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаба.

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй конкурсдо 85 дуушан хабаадалсаа һаань, мүнөө жэлдэ республикымнай олонхи районуудай, мүн Агын буряадай автономито округойхидтой дүн хамта залуу 90 бэлигтэн сугларһан байна. Байгша оной харалгада Захааминай, Хурамхаанай, Загарайн, Прибайкалиин болон Агын буряадай автономито округой түлөөлэгшэд эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Нёдондо олон дуушадые эльгээһэн Яруунын, Улаан-Үдын, Хяагтын, Түнхэнэй болон Хойто-Байгалай районуудһаа нэгэшье дуушанай ерээгүйнь харамтай. «Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулан арадай уран бэлигэй республиканска харалгые Буряадай АССР-тэ үнгэргэхэ тухай» республикымнай Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй, ВЛКСМ-эй обкомой тогтоолтой зохилдуулан, энэ конкурс үнгэргэгдэһэн байна. Тиимэһээ конкурсдо зарим районуудай хабаадалсаагүй ушарые баримта болгон, дурсагдагша тогтоол муугаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхэ эрхэтэйбди. Тобшолон хэлэбэл район бүхэнэй арадай депутадуудай гүйсэдкомой соёлой таһагууд, профсоюзуудай болон комсомолой райкомууд энэ асуудалда анхаралаа хандуулна бээ гэжэ найданабди.

Конкурсдо илаһан, онсо бэлиг шадабари харуулһан дуушад П. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида һуралсалда зууршалагдаба. Тэрэшэлэн конкурсын лауреадууд аман зохёолой республиканска һайндэртэ хабаадахыень уригдаа.

Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин директор, Буряадай АССР-эй хоровой эмхиин президиумэй гэшүүн В. Б. Елбаев түрүүтэй конкурсын жюри залуу дуушадай эрхимүүдтэ конкурсын лауреат болон дипломант нэрэ зэргэнүүдые олгоһон байна.

Агын буряадай автономито округой түб Ага тосхоной соёлой байшангые даагша Доржи Болотов, Хурамхаан һууринай хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин багша Надежда Гармаева гэгшэд совет болон арадай дуунуудые гүйсэдхэдэг залуу дуушадай республиканска VI конкурсын лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, лауреадай I шатын дипломуудаар, дурасхаалта бэлэгүүдээр шагнагдаба.

Д. Болотов, Р. Балдандашиевай «Нейтрон ядерһаа абарая», Б. Цырендашиевай «Багахан борынгоо ульгамые», Н. Гармаева, А. Андреевэй «Бэе бэеэ гамнаял», буряад арадай «Эрбэд соохор» гэһэн дуунуудаар жюриин үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

Буряад арадай «Амаршалгын», «Зугаалай», «Манай кавалери» гэһэн дуунуудые хангюурдаһан Шэтын областиин Могойто һууринай хүдэлмэришэн Жаргал Жербаев, Хэжэнгын районой Эдэрмэгэй соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ Жаргалма Гармаева гэгшэд лауреадай II шатын дипломуудаар, дурасхаалта бэлэгүүдээр урмашуулагдаа.

Нёдондо тус конкурсдо лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Захааминай районой Үлэнтын соёлой байшангые даагша Артем Ринчинов, Прибайкалиин районой Гремячинскын һургуулиин һурагша Марина Кокорина, Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Андрей Вторушин гэгшэд III шатын дипломуудаар шагнагдаа. Тиихэдэ Захааминай районой Санагын совхозой мал адуулагша Г. Будажапов, Агын буряадай автономито округой түлөөлэгшэ Т. Дагбаев гэгшэд I шатын дипломуудта хүртэбэ.

Залуу дуушадай конкурсдо эдэбхитэйгээр хабаадаһанай түлөө О. Семенов (Загарай), Д. Аюрова, С. Будаева (хоюулаа Хурамхаан), В. Горчаков (ВСГИК), И. Горюнов (Бэшүүрэй районой Ара Хэрээтэ), В. Гонгорова (соёл-гэгээрэлэй училищи), А. Очиров (Онохой), Ш. Зундуев (хүгжэмэй училищи), Б. Дылыков (Зэдын районой Алцак), Н. Каурова (Улаан-Үдын багшанарай училищи), Д. Бабуева (Агын буряадай округой Зүдхэли), Д. Селиверстова (Хори) гэгшэд конкурсын эмхидхэлэй комитедэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

Республиканска конкурс гоё һайхан хоолойтой залуу дуушадые элирүүлбэ. Ерээдүйдэ республикынгаа искусствые саашадань хүгжөөлгэдэ өөһэдынгөө хубитаяа оруулха байха гэһэн найдалаа лауреадуудай нэрэнүүдтэй холбонобди.

Конкурсын түгэсхэлэй концертын эхилхын урда тээ жюри онсо шалгарһан дуушадта тусхай шангуудые барюулаа. Тус конкурсдо илаһан Прибайкалиин районой Гремячинскын һургуулиин һурагша М. Кокорина П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин «Найдал» гэһэн шанда хүртэбэ. Агын буряадай автономито округой Зүдхэлиин арадай театрые даагша Д. Бабуевада «Уран һайханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай түлөө» гэһэн республиканска научно-методическа түбэй шан, Буряадай хоровой эмхиин «Арадай дуу эрхимээр гүйсэдхэһэнэй түлөө» гэһэн шан Хурамхаан һууринай хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин багша Н. Гармаевада, Агын буряадай округой Ага тосхоной соёлой байшангые даагша Д. Болотовто Композиторнуудай холбооной «Совет авторай бүтээлнүүдые эрхимээр гүйсэдхэһэнэй түлөө» гэһэн шан, Буряадай хүдөө ажахын институдай 4-дэхи курсын студент А. Вторушинда «Патриотическа дуунуудые эрхимээр гүйсэдхэһэнэй түлөө» гэһэн Буряадай гүрэнэй филармониин шан барюулагдаа.

Конкурсын түгэсхэлэй концертын удаа тус конкурсын жюрин гэшүүн, композитор Ю. Ирдынеевтэй уулзажа, дүнгүүд тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхынь гуйбабди.

— Мүнөө зургаадахияа үнгэргэгдэһэн конкурс дуу гүйсэдхэхэ онсо бэлиг шадабаритай залуу дуушадые элирүүлбэ гээшэ,—гэжэ Ю. Ирдынеев хөөрэнэ. — Хяагтаһаа, Түнхэнһөө, дууша хизаар Яруунаһаа байгша оной харалгада түлөөлэгшэдэйнь ерээгүйшье һаань, яһала олон залуу дуушад сугларһан байна. Конкурсдомнай Агын буряадай автономито округһоо хүсэтэй, бэрхэ дуушад ерээ. Тэдэнэй конкурсдо түйлаһан габьяае жюри онсо тэмдэглээ. Эдэ олон дуушад сооһоо Хурамхаанай Надежда Гармаевае илган тэмдэглэхэ байнаб. Имагтал Гармаева бэрхэ дуушадые конкурсдо дахуулжа асараад, тэдэнэйнгээ хоолойдо зохидхон дуунуудые шэлэжэ тааруулаад, конкурсыншье үедэ тэдэнээ арга шадалаараа дэмжэжэ, дүнгэжэ байгаа. Тинхэдэ Захааминай районой Санагын совхозой малшан Геннадий Будажаповай гүйсэдхэхы маягыень һайшаагааб. Бэрхэ дуушан болоходоол болохо гэжэ һанааб,— гээд хөөрөөгөө тоошолоо һэн.

Нёдондо республикымнай зарим районуудта залуу дуушадай конкурснууд үнгэргэгдөөгүй гэжэ уншагшадтаа мэдээсээ бэлэйбди. Байгша ондо энэ ушар дахин дабтагдаба гэжэ шаналан тэмдэглэнэбди. Илантала Баунтын, Хойто-Байгалай болон бусад районуудта залуу дуушадые элирүүлхэ, тэдэнние хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Мүн тиихэдэ арадай уран бэлигэй бүхэсоюзна харалтын хэмжээн соо дуунай һайндэрнүүд, элдэб һонин конкурснууд үнгэрэгдэнэтүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Залуу дуушадай ээлжээтэ конкурс үнгэргэгдэжэ, эрхимүүдэйнь эрхимүүд элирүүлэгдэбэ. Конкурсын жюрин тэмдэглэһэнэй ёһоор, республикынгаа дуунай искусствые хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулалсажа байһан залуу бэлигтэндэ амжалта хүсэе.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

СПОРТ

ЮҺЭДЭХИ ЗАНШАЛТА

Монгол ороной ба манай республикын спортсменүүдэй хоорондо хани нүхэсэлэй холбоо барисаан жэл бүри бэхижэжэ, үргэдхэгдэжэ байнхай. Хүршэнэрэймнай барилдаашад, боксёрнууд, шатаршад, һур харбаашад болон велосипедистнүүд жэл бүри Буряадай спортсменүүдэй айлшад болодог юм.

Байгша оной июниин 16—17-ной үдэрнүүдтэ Гусиноозерск хотодо МНР-эй Сэлэнгэ аймагай ба манай республикымнай суглуулагдамал командын шатаршад ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэхэнь. Монголой олимпийскэ суглуулагдамал командын шатаршад Сэлэнгэ аймагай командын бүридэлдэ оролсоно.

Монгол ороной шатаршадай аяншалгануудые республикымнай шатарта дуратайшуул һайнаар мэдэхэ байха. Жэшээлхэдэ, шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө зонуудай хоорондо болоһон уласхоорондын бусад мүрысөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг уласхоорондын классай спортын мастернууд Үйтүмэн, Мягмарсүрэн, Хулгана, Хандсүрэн, мастернууд Баямжаа, Түмэрбаатар гэгшэд Буряад орондо мэдээжэ юм.

Иленгаяа һүүлэй жэлнүүдтэ республикадамнай шатарай наадан үргэнөөр хүгжэжэ байбашье, түйлаха ехэ илалта, амжалтанууд дутэлжэ байна гэжэ һанагдана. Республикадамнай эрхим һайнаар шатар наададаг зүүгаад нэгэдэхи разрядтан, спортын мастерта кандидадууд бии юм. Улаан-Үдэ хотодо шатараар хүүгэдэй спортивна һургуули нээгдээд, яһала урагшатайгаар хүдэлжэ байнхай. Улаан-Үдын районой Оронгын дунда һургуулиин һурагша Баир Доржиев нёдондо Москвадахи олимпийскэ резервын һургуули дүүргэөд, мүнөө шатараар дэлхэйн экс-чемпион В. В. Смысловой хүтэлбэрилдэг Бүхэсоюзна заочно шатарай һургуулида һуража байна. Тэрэшэлэн Зүүн-Сибириин технологическа институдай студент Бато Намжилов 1981 ондо Ташкент хотодо үнгэргэгдэһэн Бүхэсоюзна турнир-фестивальда илагша болоод, тэрэл ондо «Буревестник» бүлгэмэй Россин соведэй мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлһэн габьяатай.

Монгол ороной ба Буряадай республикын шатаршадай хани ёһоной уулзалганууд өөрын һонирхолтой түүхэтэй юм.

1935—1937 онуудта түрүүшын уулзалганууд үнгэргэгдөө. Тэрэ үеын наадануудые мүнөөнэйхитэй жэшээлмээр бэшэ ааб даа. Юрэнхыдөө тэрэ уулзалганууд хубиин шэнжэтэй һэн. 1935 ондо шатараар Бүхэсибириин түрүү һуури эзэлэгын мүрысөөндэ хабаадаһан, Монгол орондо революциин һүүлээрхи жэлнүүдтэ мүнөө үеын шатарай хүгжэлтын эхин һуури табигшадай нэгэн Ганбинжиин Санжаажамц тэрэ үеын уулзалгануудта эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа.

Нүхэр ёһоной түрүүшын уулзалга 1958 оной декабриин 13—16-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдээ бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо 8 уулзалга эмхидхэгдээ. Тодорхойлбол, МНР-эй суглуулагдамал командатай долоон дахин, Сэлэнгэ аймагай шатаршадтай нэгэ дахин уулзалга болоһон байна. Эдэ нааданууда дүнгүүд гэхэдэ, манай шатаршад табан дахин, хүршэнэрнай хоёр дахин илаа, тиихэдэ нэгэ уулзалга тэнсэгээр дүүрээ һэн. Бүхы уулзалганууд бэе бэеэ ойлголсолгын, нүхэр ёһоной орошон байдалда үнгэрдэг гэжэ онсо тэмдэглэмээр. Эдэ уулзалганууд дүршэл шадабаряа дээшэлүүлхэ талаар алишье командада туһатай байгаа, байнашье.

Байгша ондо үнгэргэгдэхэ ээлжээтэ уулзалгамнай хани ёһоной холбооной сагшадаа бүри үргэдхэхэ, бэхижэхэ манай оронуудай спортсменүүдэй дүршэл шадабаряа арбадхаха талаар нүлөөтэй байхань дамжаггүй.

Л. ГАРМАЕВА.

ТҮМЭР ЗАМШАД ШАЛГАРАА

«Пограничный» совхозой мэдээжэ хонишон Намжил Бадмаевна Банзаракцаевагай шанда хүртэхын түлөө футболоор районой түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн һаяхан үнгэргэгдэбэ. Энэ заншалта мүрысөөн байгша ондо дүрбэдэхеэ эмхидхэгдээ.

Наушки поселёогой түмэр замшадай «Локомотив» гэжэ эбтэй эетэй команда «Пограничный» совхозой футболистнуудые 5:0 тоотойгоор илажа, нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тиигэжэ тус команда Н. Б. Банзаракцаевагай шанда гурбадахияа хүртэжэ, кубогые хэтэ мүнһын хадагаламжада абаашаба. Харанхы тосхоной, «Пограничный» совхозой командануд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараа.

А. ФАРФУТДИНОВ.
Хяагта.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: К. У. Черненкын «Правда» газетын асуудалнуудта үгэһэн харюунууд. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатай Экономическа зүблөөн. «Шагнал барюулба» — ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй арбадахи сессиин тоосоон. «Авиаторнууд таряалан хамгаалха» — О. Корякинай фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда: Бэдэрэлгэнүүд ба түйлалтанууд. «Хэдэхэн ородуудые сүлэлгэдэ эльгээһэн байгаа...» — Ф. Болоневой статья. Уласхоорондын мэдээсэл — ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Хүн ба байгаали» —материалнуудай суглуулбари. «Холын замда мордобо» — П. Бурмакинай фото-мэдээсэл. «Үнгэрһэн жэлнүүд гэрэлнэ» — А. Цыбиктаровай статья. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.50— Үглөөнэй гимнастика. 10.05— «Этот фантастический мир» — гэһэн дамжуулга. 11.35— Баримтата фильм. 12.05— «Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 12.55 — Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35— Баримтата фильмүүд. 16.20 — Ород хэлэн. 16.55—«Москва ба москвагайхид». 17.25— «Две улыбки»— уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 18.35— «Байгал» —нютагуудай һонин. 18.45— «Буряадай шэнэ заншалнууд. Түрэ найр»—гэһэн циклһээ. 12.25— «Байгал»—мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Бүхы партиин хэрэг». КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр үзэл сурталай хүдэлмэрие нарижуулан һайжаруулха тухай. 20.30— Баримтата фильм.

Москва. 20.50— «Искусствын уран бэлигтэн». СССР-эй арадай артист Д. Банионис. 22.00—«Время». 22.35— Поэзиин Бүхэсоюзна Пушкинска XVIII һайндэрһөө репортаж. 23.35— Эстрадна программа. 00.20— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.0
гимнастика. 9.20—
фильм. 9.30— «Д
дуудай уран бэли
Вс. Иванов.
14-69». 10.50—
фильмүүд. 11.10—
ешься внучкой»
ханай фильм. 1-д
сери. 13.25— А
13.55— Ленинскэ
шангай лауреат,
А. А. Ждановай
Пионернүүдэй ор
хатарай ансамбли
14.55— «Какого
боль?»— Баримт
15.15— Концерт.
рошоогтой мате
хэрэглэлгын аша
хай». 16.25—Калуг
тура. 16.55— «Тана
дээрэ». Хүгжэмтэ
17.40— Шэнэ һони
«Трасса на всю ж
риматата фильм. 19
хвевен. Хүгжэм.
Улаан-Үдэ. 19.
дүй дүршэл тухай
мэдээсэл.
Москва. 20.00—
цыгана» — фильм
Улаан-Үдэ. 20.
рэлгэ» гэһэн кино
Москва. 21.00—
нойрсогты, багаш
—«Хүн ба байгаали
«Время». 22.35—
уран һайханай фил
23.40 —Баримтат
24.00- - Футболоо
чемпионат. «Днепр
мореці».

Редакторай о
П. Н. НИМ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-59-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие —2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03519. Заказ № 137. Индекс 04649.